

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Sectio I. De primo Decalogi Præcepto, Receptiores absque lite Sententiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

2 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

Religionis essentiam. Agam de Oratione in communi, de speciali Oratione, seu de Horarum Canonicarum priuata recitatione, de Oratione publica Chori. De Adoratione, ac denique de vitiis Religioni contrariis.

SECTIO PRIMA.

De Primo Decalogi Praecepto Receptiores absque lite Sententiae.

CAPUT I.

De virtutis Religionis essentia.

Vade nam di-
catur Religio.

QOYR de Virtute Religionis, qua mo-
ratur Deo cultum debitum (qui est pri-
mum Praecepti huius scopus) exhibere. Hac
virtus nomine Religionis appellatur a quies-
cendo, quia ea, quae in Dei cultum cedunt re-
legata sunt a se separata ab usu communi. Alij as-
serunt, dici a relegendo, quia sepe relegenda, ac
resoluenda sunt, quae ab Dei cultum perirent.
Alij existimant, a reeligendo, quia iterum Deum
eligimes, quem peccando reieceramus. Laetan-
tium sequor, qui l. 4. de vera sapient. c. 28. docet,
Religionis nomen a religando derivari, quia Re-
ligione Deo ynnimur, ac religamur, lego D. Au-
gustinum l. 1. de vera relig. c. vlt.

2
Religionis
definatio.

Religio est Virtus moralis, que Deo tanquam
omnium Creatori, ac Domino debitum cultum, &
honorem exhibet. Est Virtus, quia eius objectum,
& materia circa quam versatur, est cultus Deo
debitus, quae est valde Honestati, rationique
conformis. Est virtus moralis, & non Theologica,
quia non respicit Deum, vt immediatū obie-
ctū, sed eius cultum, & reverentia. Omnes Do-
cetes, cum D. Thom. 2. 2. queſt. 8. 1. art. 4.

3
Religionis ob-
iectum.

Deus nō est proximū Religionis obiectū, sed
remotū quodāmodo, & indirectū, diciturq; Ob-
iectū Cui. Obiectū verò materiale huius virtutis
sunt actiones humanæ, quibus referimus honorē,
ac reverentia Deo: & comprehenduntur nomine
diuini cultus, quia in virtutibus moralibus i-
dē actus externi, qui ab internis sunt, secundū
se stūpti, & vt priores in ordine intentionis sunt
taliū virtutū materia. Obiectū autem formale
Religionis est, reddere Deo cultū debitū; quia
munus institū est reddere debitū. Religio autem
est pars potestatū iustitiae. Quoniam autem
duplex est debitū legale, & morale, debitū Re-
ligionis propriè est morale, fundatur enim in
honestate virtutis, quod prius est debito legali. Su-
to. 2. de Rel. l. 1. c. 3. 7. & 9. Caiet. 2. 2. q. 8. 1. a. 2. 3. 4. &
5. Filliuc. tract. 23. cap. 1. q. 2. Lessi. l. 1. cap. 36. num.
10. Began. 2. 2. queſt. 8. 1. queſt. 2.

4
Quomodo Re-
ligio ab aliis
virtutibus
distinguitur.

Religio distinguitur ab iis virtutibus, quae ho-
minē recte cōponunt in se ipso: seu nō ad alte-
rū, vt à Téperātū, Fortitudine. Distinguitur etiā
ab omnib; ijs, quae hominē disponunt in officiis
ad proximū, vt à misericordia & Iustitia parti-
culari. Quia Religio disponit hominē ad Deū.
Distinguitur præterea à virtutibus Theologicis
A. Fide quidē quia Fides est virtus intellectus,
Religio affectus: sapè tamen Fides vocatur Re-
ligio, quia est Religionis fundamētū, ac regula.
A. Spe, & Charitate, quia hæ virtutes immediate
attingunt ipsū Deū tanquam propriū obiectū

Religio verò nō versatur immediatè circa Deū
sed circa Dei cultum, id est circa signa interna,
ve extera, quibus Deus honoratur, & colitur.
Sylvi. 1. 2. q. 8. 1. a. 2. Suar. l. 3. c. 1. n. 2. Lessi. l. 1. c. 36.
du. 2. n. 7. Filliuc. tr. 23. c. 1. q. 4. Began. 2. 2. q. 8. 1. q. 1.

Omnis aetus omniū virtutū aliquo modo pos-
sunt ad Religionis virtutē spectare, quatenus ab
ea imperari possunt, seu in cultum, & gloriam
Dei referri. Quia cū homo est recte affectus per
Religionem erga gloriam, & cultum Dei potest
facile excitari ad exercendos actus aliarū virtutū
in eum finē, vt gloriam Deo afferant. Pro-
prijs autē illi sūt Religionis actus, seu ab ea pro-
ximè dicuntur, qui peculiari continent quā-
dam subiectiōnē creaturā erga Deū supremū
omnium Dominū. Vnde iuxta diuersitatem eorū,
quæ Deo ab homine subiiciuntur, diuersi sunt
Religionis actus. Triplex verò est bonū homi-
nis, quo per Religionē Deo subiicitur: primum
est bonū mētis spirituale, & hoc subiicitur Deo
per actū deuotionis, quā nihil est aliud quā fer-
uor, & promptitudo voluntatis ad diuinū cultū;
quæ nascitū ex cōsideratione diuinæ excellētiae,
seu affluentia bonorū, quæ perenniter ab ea in
nos dimantur: & ex cōsideratione nostræ mi-
sericordie, quæ ex nobis ipsiis gerimus. Subiicitur etiā
bonum mentis nostræ Deo per Orationem, quæ
est applicatio nostri desiderij apud Deū, vt ali-
quid ab ipso impetrēmus. Præterea subiicitur
Deo per actū vōnedi, & iurandi, ac per Sacramē-
torum vsum. Alterum bonum est externum cor-
poris nostri, & hoc Deo per extēnam adora-
tionem subiicitur. Omnes Doct.

CAPUT II.

De Oratione cōmune sim.

RATIO est actus rationis trādīcōe des-
ideriū animi corā Deo explicatis, ut ali-
quid ab ipso impetrētur. Dicitur actus finit.
rationis, quia oratio elicītis est ab intellectu
seu ratione, supposito actū voluntatis motētis.
D. Baſil. orat. in Tūlit. orat. (art.) est bonū cūsūdā
peritū, quæ à pīs ad Deū effēditur. Additur pra-
ētīca, quia desideriū animi nō pandimus coram
Deo, vt illud cognoscat, sed vt moueatur ad
rem, quam cupimus, præstandam. Laym. l. 4.
tract. 1. cap. 1. num. 1. & omnes.

Oratio ad Deū homini viatori necessaria est
neccesitate medij ad salutem. secundū ordinā-
rium à Deo prescriptū modū homines adul-
tos saluāndi. Quia & rerum naturis, & suauī mētis
prōvidentia ac gubernatiōnē Dei rationalium
creatūrām cooperationem exigentis con-
gruit, vt postea quam homines Deum authorē,
& infirmitatis suā adiutorē agnouerunt, eius
neccesariū auxiliū querant, desiderent, &
humiliter petant. Suar. tom. 2. de Relig.
l. 1.

4 Theologiæ Moralis Lib XXVIII.

sunt mala hominum secundum naturam, id est que ea ratione non appetibilia: tamen in ordine ad finem altorem virtutis, ac beatitudinis consequendæ indifferentia, id est que aliquibus pro ipsorum constitutione ad animi perfectionem utiliora, consequenter a Deo interdum possunt falso sub conditione expressa, aut subintellecta si ita expedire judicetur. Laym. l. 3. tr. 1. c. 1. num. 5.

²⁰ *Diuinitas, honor, dignitas ob bonum nos, possunt finem sicuti desiderari, ita & a Deo peti possunt: quamvis ob periculum abutentur huiusmodi rebus non debent peti sine ahibita conditione si petenti expediatur. Priorē propositionis partem probo. Quia hoc ipso quod haec bona secundum se indifference sunt per intentionem finis boni cohonestantur, bona appetibilia redduntur, id est rebus orationis materia. Suar. l. 3. de orat. cap. 17. assert. 5. Posteriorē vero. Quia ea bona, supposita hominis imbecillitate, assolent comparata non tam ad salutem, quam ad animi pernititem inferire: Vnde Dominus ob maiorem spirituālis vita perfectionem illa contemnere, & abieciere nos edocuit. Valent. tom. 3. d. 6. quæst. 2. pun. 5.*

²¹ *Veniale, si a Deo petere lucum ex luto si honestus finis desit. Qui a Deo peccato obnoxiam, lethaler delinquit etiā actio, ad quam auxilium a Deo postulatur, tantum sit venialiter mala. v. gr. si ores Deum, ut proximum leui mendacio decipias. Quia Dei irrogatur iniuria. Lim. l. 3. tr. 1. c. 1. n. 6.*

²² *Veniale, si petere lucum ex luto si honestus finis desit. Si quis rem indifferentem, v. gr. lucrum ex ludo ad alteriorem honestum finem non referenda, a Deo perat non exercet orationis Religionis actum, sed delinquit, quamvis non semper mortaliiter. Quia non petitur a Deo concursus ad peccandum, quae est grauis irreuerentia, sed auxilium ad rem indifferentem, cuiusmodi oratio bona, ac decens non est. Suar. l. 3. de orat. c. 23. n. 5.*

²³ *Vis orationis ad impenitendum, Si debita conditions adsint, oratio habet vim indubitatem, & infallibilem. Mar. 14. Dominus: *Dico vobis, omnia quacumque, orare peccatis, credite, quia accipietis.* Quatuor autem conditions sunt: Ut petatur quae necessaria, seu utilia sint ad salutem. Ut sit oratio pia, videlicet actus virtutis Religionis, per quem homo se Deo tamquam Domino, ac adiutori suo subiicit. Ut oratio fiat pro se ipso, non pro aliis. Quia ut Deum conferat gratiam seu dominum, quod petitur, debet homo esse dispositus ad recipiendum; hec autem dispositio est in libera potestate orantis, si pro se petat; non item si pro alio postulet. Denique ut perseveranter oremus, id est, non statim ab oratione desistamus, si nos non exaudiri arbitremur: sed iteratō s̄p̄ius, ac instant petamus, iuxta Christi monitum: *Luc. 18. Oportet semper ore, & non deficere.* Maximè autem haec perseverantia necessaria est in peccatoris oratione iustificationem, & salutem suam postulantis. Quia is plerumque obicem ponit, quo minus statim ad Dominum connatur.*

Laym. l. 3. tr. 1. cap. 1.

num. 10.

**

CAPUT III.

De Horis Canoniciis nounulla praemitto.

 RA TO alia est interna, seu mentalis, quæ solo mentis fit affectu, alia exteriora, seu vocalis, cū internus animi actus mentalis, ^{Oratio &c. 14} voce explicatur. *Psalm. 141. Voce mea ad dominum clamaui.* Deinde alia est omnino priuata, quam quisque proprio nomine ad Deum profundit seu pro se ipso, seu pro aliis. Alia publica, quæ nomine totius Ecclesie seu fidelis populi fit à Ministris Ecclesie ad id deputatis: id est que extera, & vocalis esse debet, ut populo innotescat. *D. Tho. q. 83. a. 10. corp. Palud. in 4. diff. 15. q. 5. art. 2.*

Eiusmodi publicæ orationes sunt Litanie, de quarum antiquitate lege Baroniū anno 8. n. *Litanie, 15* 11. Et Officiū B. Virginis, quod propriè Can. *Officiū, 2.* nicum, seu horarū Canonicarum nō appellatur. Et si vero haec preces ab Ecclesia instituta recitari utiliter possint a fidelibus quibuscumque sine obligatione: habent tamen tunc rationem orationis priuatae: publicae vero orationis vim fortuntur, quatenus à personis Ecclesiasticis recitantur cum obligatione, ac deputatione ad huiusmodi Officium orandi. *Laym. l. 1. r. 1. c. 1. n. 1.*

Hora Canonica dicuntur publicae ac ita preces horis diuinis ac nocturnis ex Sacrorum ¹⁶ *Hora Can.* Canonum decreto ab Ecclesiasticis personis ^{nra ab App.} ministris ad Deum perfoluenda: alia *Of. folia diuin.* officia diuinorum, vel Ecclesiasticū, c. 1. c. *Volentes, 14* de celeb. *M. Mar.* Quia, præcipuum ac maximè proprium Clericorū munus est diuinis precibus apud Deum nomine Ecclesia insistere. Post confusudo illa Ecclesiastica ad Ecclesiam conueniendi ac diu nocturnaque plallendi antiquissima est, & Apostolorum institutione ad nos vel que derivata. Inde colligitur, quod omnium factorum Patres, aliquique scriptores eius mentionem fecerint. *Lucian. in philopat. Plin. l. 10. Epist. 101. Clem. Roman. 1. 8. Ap. post. Confit. Tertul. in Apolog. c. 39. & alij.*

Ecclesiasticum Officium diuiditur in Diurnum, & Nocturnum c. *Polem. ibi: Præcipien- Ercles. 17* ter, vi *Clerici Officium nocturna pariter, ac diuin. Officii diuinum quantum Deus eis dederit studiose celebrem, innotescit, & diuinum pariter ac deuote. Nocturno conuenit Maritum, cui ex Romane Ecclesia cōsuetudine Landes adiunguntur. Sex reliqua Hora diurno recitatur.*

Septem sūt Canonica Hora. Hora enim nocturna, cū nocturni cum matutini Laudibus ^{Septim. fira} deputati sūt. Christus in mōte Oliveti comprehensus, atque illigatus est, id estque post noctis mediuī viator resurrexit. Hora prima, sive orto iam sole sancti mulieribus apparuit, Petri alioſque Discipulos pīcantes innuit. Tertia hora ad Crucē damnatus fuit, eadēque spiritus sanctus super Apostolos descendit. Sexta fuit Crucis suffixus. Non a spiritu efflavit. Vespertina in ultima cana Eucharistiam instituit: eadēque hora, imputata a Præside liceū, Ioseph corpus facerimus de cruce depositum. Hora complorū, sive ad noctis initū guttas sanguineas in oratione emisit, eadēque corpus fuit sepulcro mandatū. Hac & alia Mysteria septem Ecclesiasticū Officij lacra recolunt Hora. Ex Patribus.

CAPUT IV.

Sect. I. De Præcepto. Receptiores Senten. 5

CAPUT IV.

De iis, qui Horas Canonicas priuatis recitare tenentur.

CLERICI in maioribus Ordinibus constituti, Beneficiati, ac Religiosi profecti Choro ex professione deputati tenentur horas Canonicas diebus singulis recitare: non quidem ex iure naturali, ac diuino. Quia licet Clerici, Beneficiati, ac Religiosi speciale oblatione habeant orandi pro populo, non tamen ex iure diuino habent obligationem orandi hac speciali forma, quia Ecclesiastico iure induta est. Suar. 10. 2. de Relig. 1. 4. de orat. c. 16. n. 2. Azor. p. 1. 1. 10. c. 4. fine.

Et quidem Clerici presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi diuini Officium tenentur recitare, licet autem ex iure scripto non satis convincitur huicmodi obligatio pro omnibus Clericis iuris constitutis: illa est ex consuetudine firmata, quod sufficit. Moneo tamen debere Clericos ordines sponte suscepisse non coacte. Quia haec obligatio annexa est ordinis sponte suscepsto, si tamen liberè viatim ordine accepto, tunc ad omnia illi annexa obligatur. Quia per illum usum liberum ordinem ratificat. Nauar. de hor. canon. c. 7. n. 2. Azor. p. 1. 1. 10. c. 5. q. 1. Suar. 1. 4. de orat. c. 16. n. 9. Sa. v. Ordo. n. 24. Sanch. 1. de imped. d. 29. n. 7.

Clerici in minoribus constituti hac obligatione non tenentur, neque ad Psalmos, neque ad Canticum graduum, neque ad Officium B. Virg. ratione ordinis. Quia licet c. 5. quis Presbyt. 92. de quolibet Clerico Ecclesiæ deputato caetur obligatum esse ad horas Canonicas dicendas: manifeste loquitur textus de Clerico Ecclesiæ deputato per Beneficiū nō per Ordinē, nā si de deputatione, quia ex precia ordinatione procedit, loqueretur, sufficeret dixisse: *Quilibet Clericus absq; ad latrone illorū verborū: Ecclesiæ deputatus.* Vasq. de Bon. c. 4. §. 1. dub. 1. Less. 1. 2. c. 37. dub. 9. n. 4. sufficiuntur qui in munere satisfaciant, si Ecclesiæ in gradu accepto deseruant.

Habentes Beneficia sive Curata, sive simplicia, tenentur horas Canonicas perfolnere. Concil. Later. sub Leone X. s. 9. Motus proprius Pij V. qui est 138. illius Pontificis editus anno 1572. duodecim Kalendas Octobris, quæ refert Nauar. sum. c. 25. n. 12. & Bonac. de hor. Canon. d. 1. g. 5. pun. 1. Debet tamen qui habet Beneficium, liberè recipere, non coacte, vt de ordinato dixi.

Nomine Beneficii intelliguntur Episcopatus. Rectoria, Canoniciatus, Dignitas, Præpositura. Quia hac nullus dubitat verè, & propriè Beneficia esse. De Prestimoniis, Capellaniis, Vicariis, Pensionibus, ac Coadiutoriis solum est dubitatio.

Ad hunc effectum Prestimoniū comprehendit. Quia est portio quædam ex Beneficij fructibus deducta, & adolescentibus affignata, vt in studiis sustentetur, vt eruditī valeant Ecclesiæ delectuī. scio, probabile est inter Beneficia non anumerari: non tamen est probabile, ad Officium Canonici non obligari. Quia ad hunc effectum sub Beneficiū id Piu. V. comprehendit, *Declaramus, Prestimonia, Pensiones, & qualicunq; alia Beneficia etiam nullam omnino feruuntur habentia obinentes, cum predictis pa-*

Escob. & Mend. Theol. Moral. T. IV.

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

39

6 Theologiae Moralis Lib. XXVIII.

40
Beneficium
habens alia
onera annua
sufficiens
ad congruam
ad horarum recitationem, licet alii exequentibus ea munera donet. Quia hoc est per accidens, & non debet Beneficij naturam imputare. Suar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 10.

41
Et Capella
nra, cuius adesset annorum onus dicendi aliquas Missas, pro quibus omnes fructus Beneficij sumuntur obligatus est ad recitationem. Quia fructus, quos onus dicendi consumit verè acquirit, & con sequenter ei tribuuntur ob Missas dicendas, & Officium recitandum. Si enim habilis ille esset ad Missas dicendas, dubitari non potest, cum obligatum esse recitare ex vi Beneficij: Ergo etiam quando per alium hanc exequuntur obligationem, Nam posse adhibere subtilitatem in aliqua obligationis parte non cum ab obligatione personali recitandi eximitur, quam in alium transferre non potest. Lessi. l. 2. c. 34. dub. 3. n. 172. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 20. Azor. p. 1. l. 1. o. c. 4. q. 8.

42
Et qui habet quibus omnibus competenter possit magna ex parte Beneficii parte sustentari, etiam si quodlibet insufficientia resuante sit, tenetur recitare. Quia iā recipit ab Ecclesiastico iustum impensi oneris stipendium. Garcia. p. 3. c. 1. n. 39. Sicar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 12. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 18.

43
Beneficium, cuius fructus vel ab eis ab Ecclesia, vel alia via non vult inquinare, vel in culpa seruire Beneficii, neque illius possessionem capere ad recitandum est obligatus. Quia ei non licet à Beneficio huiusmodi excutere obligationem: cum Beneficium ex parte sui stipendium pro illa suppedetur. Vafq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 25. Azor. p. 1. l. o. c. 4. q. 6. Suar. l. 4. de hor. can. c. 20. n. 12.

44
Et qui pro aliquo tempore non accipit fructus copiosos Beneficij, (quos grossam vocant) accipit tamen si affluit in horo aliisque munera Beneficij exercens distributiones quotidianas: debet recisare. Quia iam ratione Beneficii ei stipendium pro impenso officio suppeditatur. Nauar. c. 7. de orat. n. 19. Lessi. l. 2. c. 34. n. 173. Suar. c. 20. n. 3. 4. 7. 9. & 11. Garcia p. 3. c. 1. n. 6. 1. Vafq. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 27.

45
Et qui natus, cipit Beneficij fructus, sperat tamen, se in perpetuam recepturum. Quia spes firma orta exire ad fructus percipientes aequivalent fructibus perceptis: alias ferè nullus Beneficiarius in primo sua praesentationis anno obligatus est recitare, cum regulariter fructum perceptio soleat differri. Suar. l. 4. c. 20. n. 1. citans Toletum, Medinam, Cordubam, & Nauarum. Vafq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 26. Vnde si statum sit, ut natus Beneficiario concedatur ob seruitum anno primo impensum, sed omnes fructus illius anni ei referuentur expendendo post mortem illius in favorem recitare tenetur. Quia verè lucratur fructus, & spes illorum firma est sufficiens impensi Officii stipendium. Lessi. l. 2. c. 34. n. 170. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 21. Azor. l. 10. o. 4. q. 4. Suar. l. 4. de hor. can. c. 20. n. 9. Garcia p. 3. c. 1. n. 6. 2.

46
Et qui B. n.

Qui Beneficium recipit ex resignatione cum

Si Beneficium habet alia onera annexa, vt Missas sufficiens in choro, &c. quae si quis per se ipsum praetet, possit obtinere saltem tertiam partem sufficiens obligatus est, ad horarum recitationem, licet alii exequentibus ea munera donet. Quia hoc est per accidens, & non debet Beneficij naturam imputare. Suar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 10.

Si adolescenti concedatur Capellania, cui adest annorum onus dicendi aliquas Missas, pro quibus omnes fructus Beneficij sumuntur obligatus est ad recitationem. Quia fructus, quos consumit verè acquirit, & con sequenter ei tribuuntur ob Missas dicendas, & Officium recitandum. Si enim habilis ille esset ad Missas dicendas, dubitari non potest, cum obligatum esse recitare ex vi Beneficij: Ergo etiam quando per alium hanc exequuntur obligationem, Nam posse adhibere subtilitatem in aliqua obligationis parte non cum ab obligatione personali recitandi eximitur, quam in alium transferre non potest. Lessi. l. 2. c. 34. dub. 3. n. 172. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 20. Azor. p. 1. l. 1. o. c. 4. q. 8.

Beneficiarius habens plura Beneficia tenuia Et qui habet quibus omnibus competenter possit magna ex parte Beneficii parte sustentari, etiam si quodlibet insufficientia resuante sit, tenetur recitare. Quia iā recipit ab Ecclesiastico iustum impensi oneris stipendium. Garcia. p. 3. c. 1. n. 39. Sicar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 12. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 18.

Si quis sua culpa Beneficij fructus non percipiat, vt quia est excommunicatus, suspensus, vel ab eis ab Ecclesia, vel alia via non vult inquinare, vel in culpa seruire Beneficii, neque illius possessionem capere ad recitandum est obligatus. Quia ei non licet à Beneficio huiusmodi excutere obligationem: cum Beneficium ex parte sui stipendium pro illa suppedetur. Vafq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 25. Azor. p. 1. l. o. c. 4. q. 6. Suar. l. 4. de hor. can. c. 20. n. 12.

Qui pro aliquo tempore non accipit fructus copiosos Beneficij, (quos grossam vocant) accipit tamen si affluit in horo aliisque munera Beneficij exercens distributiones quotidianas: debet recisare. Quia iam ratione Beneficii ei stipendium pro impenso officio suppeditatur. Nauar. c. 7. de orat. n. 19. Lessi. l. 2. c. 34. n. 173. Suar. c. 20. n. 3. 4. 7. 9. & 11. Garcia p. 3. c. 1. n. 6. 1. Vafq. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 27.

Recitare tenetur, qui de praesenti nullos percipit, et si affluit in horo aliisque munera Beneficij exercens distributiones quotidianas: debet recisare. Quia iam ratione Beneficii ei stipendium pro impenso officio suppeditatur. Nauar. c. 7. de orat. n. 19. Lessi. l. 2. c. 34. n. 173. Suar. c. 20. n. 3. 4. 7. 9. & 11. Garcia p. 3. c. 1. n. 6. 1. Vafq. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 27.

Qui Beneficium recipit ex resignatione cum

obligatione eius muneri faciendi, & reddendi fructum accep-
tare tenuerit. Quia ex hac acceptatione non impeditur accipere stipendium debitum pro Beneficij administratione. Nam voluntarie recipit eius munera, & obligationem administrationem. Ergo dieci potest ex stipendio ministrare, ac recitare. Valq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 34. & 35. Suar. c. 20. n. 3. 4. & 11. Garcia p. 3. c. 1. n. 54. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 21.

Si fructus Beneficij ex praedecessoris resi-
gnantis id in te consensu fuerint reservati, de-
si fructus obli-
gatus eris recitare. Quia tunc vere Beneficij conser-
vare non possides, sed tantum illius circulum, non re-
sponsus sum possideas ius percipiendi fructus, nec
in tua fuit potestate illud possidere. Garcia p. 3. c. 1. n. 58. & alii apud Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 21.

Si per viam fraudem, vel aliam iniustam vi à
consecutione fructuum impediatur, nec spem ⁴⁷ q. 2. vel
habeas, tibi esse aliquando restituendos monte-
runtur hoc titulo recitare. Quia obligari non pos-
sunt ad Officium nisi ob stipendium acceptum, tenuerit
vel recipiendum. Garcia alios referens p. 3. c. 1. n. 6.

45. Nauar. de orat. c. 7. n. 2. & in sum. c. 15. n. 103.
Valent. d. 6. q. 2. pun. 10. & Azor. p. 1. l. 10. o. 4. q. 9.
6. Lessi. l. 2. c. 34. n. 168.

49. Habens plura Beneficia quorum quodlibet inducit recitandi obligationem non tenetur in Ecclesiastico non multiplicare obligationem, sed eā novo titulo imponere. Suar. l. 4. de hor. can. c. 18. n. 1. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 27. Henr. l. 5. §. 6. lit. Q. Azor. p. 1. l. 10. o. 4. q. 10. Certe obligatio esterē impossibilis si habes decem Beneficia simplicia, (vt contingere posset) quorum quodlibet huiusmodi obligationem induceret, tenuerit decies quotidiē recitare.

Habens Beneficium, & Pensionem obligatio-
ni facit, si Officium Canonicum semel finis-
gulis diebus recitat, nec tenetur Officium De-
parae recitare. Quia obligatio ad hoc officium
quod pensionaria habet est sub conditione
quod officium canonici non recitat. Nauar. con-
sil. 12. de celeb. Misar. Suar. l. 4. c. 22. n. 6. Gar-
cia alios referens p. 3. c. 1. n. 16.

Omittens diuinum officium, quod ob plura Beneficia recitare non perpetrat duplex beneficium, sed unum grauius quidem. Quia habes duos eadem est res praecpta uno & alio titulo, delinq. & sub eadem ratione. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 27. Garcia p. 3. c. 1. n. 12. Salas 1. 2. tr. 13. d. 1. sed. 1. n. 27. Azor. p. 1. l. 4. c. 2. q. 6.

Religio profesi choro deputati, tenentur recitare officium canonicum, non ex aliquo in re positivo scipio, neque ex vi professoris ne-
que ex eleemosynis fiduciis: sed ex praescripta conetur. Idem dixerim de Monialibus cho-
ro addiciti. At Religio quae ex suo instituto cho-
ro non est addicta non obligat suos alumnos
officium diuinum recitare, nisi in sacris fine con-
stituti, Vafq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 11.

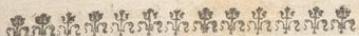
Bon. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 2. n. 1.
Suar. to. 1. de Relig. l. 4. c. 17. n. 6.
Valen. d. 6. q. 2. pun.

10. S. 2.

* *

CAPUT

Se^ct. I. De Præcepto I. Receptiores Sent. 7

C A P V T V.

De Officio, quod Clerici, Beneficiati
ac Religiosi recitare tenentur.

MNES hi tenentur iuxta formulam Brevariij Romani Pij V. & Clementis VIII. recitare, exceptis iis, in quorum Ecclesiis, vel Conuentibus deceptis annis ante Pium V. aliud Brevarium fuerit institutum, vel confutidine approbatum. Quia sic caetur in Bulla Pij V. & Clementis VIII. initio Brevariij Romani præfixa. in qua onnes aliae formulae recitandi abrogantur, & irritantur. Porro hi excepti poterunt ex consensu Episcopi, & totius seu maioris partis Capituli Brevarium Romanum admittere, suo antiquiori excluso, eadem Bulla permittente. At si Monasterium fuerit exemplum sufficiit sui Prælati, & Capituli consensu. *Suar. l. 4. c. 23. n. 4. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 2. n. 4. Reginald. l. 18. n. 168. Azor. p. 1. 1. 10. c. 11. q. 1.* si autem femei ex consensu Episcopi, aut Prælati, & Capituli Brevarium Romanum fuerit admissum, nullatenus licet ab præfinitione vlerò redire. Quia iam per ilam Romani Brevariij receptionem cassatum fuit antiquum, & vtger Pij, ac Clementis decreta. *Suar. n. 5. Bonac. n. 2.*

Clericus habens Beneficium, ratione cuius debet Romanum officium recitare, si communitati Beneficii in Dicēcisi Mediolanensi (V. gr.) vbi sunt, vi cuius Ambrosianum recitatur, potest Romano vti- taur. *Reg. 1. 1. 10. c. 11. q. 1.* Quia ex habitatione Mediolanensi non deservit Romanus esse Beneficiatus. Potest etiam se Ambrosiano accommodare. Quia per habitationem diuturnam Clericus Mediolanensis est in Mediolani se censetur. *Suar. l. 4. c. 23. n. 6. Palans p. 2. d. 2. pun. 2. n. 5. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 1. n. 5. & 6.*

Episcopus potest constitutere, ut totus Clericus sue Dicēcisi festinaretur sancti, alieñis extra Kalendas Septembris celebrat, cum iuxta Brevariij Romani rubricas de alio sancto, aut de Feria recitandum erat. dummodo ille sanctus signetur in Patronum totius Dicēcisi: vel sit eiusdem naturalis, vel eius corpus, seu insignes reliquiae in ea requie- feunt. Quia haec constitutio aduersa non est Pontificis constitutionibus, in modo conformatur constitutioni Gregorianæ id concedentis.

Si sanctus Patronus non sit Dicēcisis, nec ilius naturalis, nec in ea corpus aut insignes reliquiae existant, non potest Episcopus constitutione perpetua id statuere. Quia effet aduersa Gregorianæ constitutioni. *De aliis vero (ait) sanctis etiam sint naturales, aut Patroni alterius Dicēcisis, etiam si illorum corpora, vel notabilis reliquiae in aliqua Ecclesia alterius Dicēcisis requiescant: non celebretur officium proprium sed serueretur deo Brevariij Romani.* Decreto autem particulari, & ex causa urgenti, per modumque dispensationis, id fieri posse ab Episcopo, crediderim. Quia solum obstat, potest lex generalis lata a Pontifice recitandi illa die de alio sancto, aut de Feria: sed Episcopus potestatem habet dispensandi in Pontificis legibus præcipue cum causa virget, & non patet ad

Pontificem aditus: ergo in hac generali lege dispensare. *Palans p. 2. d. 2. pun. 2. n. 12.*

Qui Officium diuinum alia lingua quam Latina recitat, facit satis obligationi. Quia formulam Romanam quo ad substantiam retinet. Sed grauerit delinquet, aliquoties id facit obligat. Quia generalem Ecclesiæ ritum & morem parui pendit, illum peculiari sua deuotioni postponens. Et si publicè faciat, quia populo scandali, ac erroris exhibet occasiō Bellarm.

l. 2. de ver. Dei, c. 15. q. 16. Suar. 10. 2. de Re- lig. c. 7. n. 8. Sua. Hora, n. 10. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 1. n. 15.

Venialiter saltem delinquit qui aliquid addit vel diminuit, in Officio canonico. Quia in Bulla Pij V. præcipitur, nullam esse gerendam additionem vel diminutionem. Certe mortale crimen erit, si vel minimum addatur, vel detrahatur animo, ut perpetuò sic duret. Quia licet respetu diuinis Officii illa sit leuis additio, vel dimptio, est tamen gravis ausus illam minimum gatrem ritu Ecclesiæ quasi perpetuo addere, vel diminuere, vsupando iurisdictionem & nouum ritum, cultumque introducendo. *Suar. l. 4. de hor. can. c. 15. n. 15. Fillius. tr. 23. c. 6. q. 11.* si autem addatur aliquid non tanquam pars diuinis Officii, sed concomitante, & per accidens ad maiorem diuinæ cultus solemnitatem, peccatum non erit. Quia hac ratione honestatur cantus qui inter unum & alium Psalmum solet ad organum, aut musicum instrumentum fieri. *Bonac. d. 1. q. 3. pun. 1. n. 21.*

Præcepto recitandi facit satis, qui notabiliter partem non dimittit. Et qui addit partem notabilem delinquit ob additionem irreuerentiam sed præcepto satisfaciet. Quia totum, quod præcipitur, recitat, et si alius præcipit præbus admittuntur. *Palans p. 2. d. 2. pun. 2. n. 16.*

C A P V T VI.

De modo, quo Officium canonicum est recitandum, ut satis fiat præcepto.

NONOCENTIVS III. c. Do-
lentes, de celebr. Missa, præcipit Recitandum
in virtute Sanctæ obedientiæ & studiorum, &
sub pena suspensionis omnibus deo ex la-
titudine, ad recitandum obligatis, ut diuinæ praefi-
cationis diuinum pariter & nocturnum, crip-
tum, quantum eis Deus dederit, studiis celebrent
pariter, & deuote. Ad studiosam celebrationem
requiritur, ne verba omittantur, ne truncentur, &
mutilentur, ne interrumpanter. Ad denotant
verò cerebrationem necessaria est debita inten-
tio, & attentio. Omnes Doct. cum Glos. ad
e. Dolentes.

Si omisso verborum in magna quantitate sit, est mortale. Quia cum magna quantitas omittitur, aliqua qua dicuntur possunt non dicta re-
putari: Porro huiusmodi omissionis verborum sit, cum verba priora vesiculi ultimis coniungun-
tur, inter medii omisiss. Hoc autem modo di-
cenda, vel nullam, vel impro priam significatio-
nem habent. Scio tamen, aliquando ob inad-
uentientiam, balutionem aut inositam consue-
tudinem, raro quidem posse excusari, si verò in

A 4 leui

Sect. I. De Præcepto I. Receptiores Sent. 9

26. n. 14. Palau. p. 2. d. 2. pun. 4. n. 3.

73 Non tenetur obligatio Clerici, beneficiati, aut Religiosi, in quo die integrum Officium persolvere, sed solum ab ea parte, à qua obligatio incepit. v. g. accepere Ordinem sacram, beneficium, aut profilio, nem hora vndecima ante meridiem nō tenetur recitare Matutinum, nec Laudes, nec Primam, nec Tertiam: sed ad summum sextam, & reliquias horas. Quia ab illa hora vndecima, incepit obligatio. Suar. 1.4. de hor. can. c. 27. n. 8. Bonac. alios referens d. 1. q. 2. pun. 5. n. 9. si vero antequam Ordinem, beneficium aut professionem quis accepit horas illius diei recitauit, non satisfacit obligationi superuenienti. Quia non potest esse satisfactio obligationis, vbi nulla est obligatio. Bonac. pun. 5. in fine. Palau. p. 2. d. 8. 2. pun. 4. n. 1.

74 Quoad ordinem autem, si quis officium secundum ferianas, quentis diei incipiat, antequam officium praesentis finiat, (v. gr. Matutinum Fer. & secundum diei præsumquam vespertas Dominicae celebret), & rationabilis causa non adsit, venialiter delinquit. Quia regulariter id fieri nequit, nisi vel unum aut alterum officium notabiliter anteponatur vel post ponatur tempore consueto & ab Ecclesia præscripto. Suar. 1. 4. de hor. can. c. 24. n. 3. h. autem quis horarum ordinem illius diei peruerterat, prius recitans Primam (v. gr.) quam Matutinum, Vesperam quam Primam &c. absque rationabili causa, venialiter delinquit. Quia invertit ordinem ab Ecclesia præscriptum, leui quidem materia. Suar. n. 4. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 4. n. 1.

75 Quocumque in loco quis recitet, præcepto satisfacit. Quia nullus speciatum est ab Ecclesiæ & confratentia assignatus. Qui autem in loco minus deinceps habenti distractioni exposito recitat, venialiter delinquit. Quia irreuerenter le gerit. Sedere verò, cum standum est, vel stare, aut sedere cum est flectendum ex Rubrica præscripto, si ablique contemptu fiat, nullum peccatum est. Quia nō videvit præceptum sed consilium maioris reverentia gratia. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 5. & 6. Palau. p. 2. d. 2. pun. 4. n. 7.

CAP V T VIII.

De peccato non recitandi officium, aut partem omittendi.

76 L E R I C I in sacris, Beneficiati, & Religiosi professi chorodeputati, enentur diebus singulis horas canonicas recitare: & partem notabilem omittere grauius culpa est. Porro qualibet hora parva, aut pars illius aequalius notabilis pars est, & nō aliud. Quia communis sententia est, vnum esse præceptum de septem horis canonicas recitandis: sed polita vniitate præcepti leuem materiam iudico, quæ qualitatem horæ parva non attingit, cum non attingat duodecimam materiam præceptæ partem. Lessi. l. 2. cap. 37. dub. 9. num. 5. Palau. p. Bonac. dist. 1. quest. 5. part. 1. numer. 2. d. 2. pun. 5. n. 1. Porro vnicum præcepto totum officium præscribi, & ad multiplicationem horarum præcepta non multiplicari, confitat ex c. Dolentes, de celeb. Mis. vbi officium no-

80 etrum pariter & diuum præcipitur, & ex Bulla Pij V. & ex horarum institutione, quæ vnicum officium continet. Certe præcepta absque manifesta ratione non sunt multiplicanda.

Vnde omittens vna die omnes septem horas vnicum peccatum committit, grauius tamen, quam si vnicam horam omittet. Quia omittens malitia crescit, aut minuitur ex maiori aut minori obligationis quantitate. Garcia de uis canes Benef. p. 3. c. 1. n. 132. Suar. 1.4. de hor. can. c. 25. n. 8. Bonac. d. 1. q. 5. pun. 1. n. 8. Nauar. de orat. c. 7. m. 6. o. Vasq. de Ben. c. 4. §. 1. a. 2. dub. 5. n. 7.

CAP V T IX.

De causis excusantibus ab Officij Canonicis recitatione.

77 M P O T E N T I A, repentina occurratio, & dispensatio ab horarum canonarum recitatione excusat. Et quidem impotencia simpliciter excusat. Quia impossibiliter non datur obligatio. l. Imposibilium s. de reg. iur. Hac impotencia potest aut ex obliuione, aut ex ignorantia, aut ex infirmitate. Ex obliuione naturali, & inculpabili non est culpabilis omisso. Quia peccatum debet esse voluntarium. Si quis autem experientur, se obliuisci, quando hora confusa non recitat, debet aliquod memoriae excitamentum adhibere. Suar. 1.4. de hor. can. c. 18. n. 4. Bonac. d. 1. q. 6. pun. 3. n. 9.

78 Qui dubius est num recitaverit? obli- 79 Qui dubius est, an reci- gates est ad recitandum. Quia possidet præcep- tatum, à cuius obligatione folci non potest satisfactio dubia. Nauar. de orat. c. 10. n. 30. Bonac. alios relatis, d. 1. q. 6. pun. 3. n. 11. Nisi dubium aliqui ratione probabili deponat. Qui autem certus sit se recitare, dubiter tamen, an antiphonam, Psalmum, vel quid simile dixerit: deponere potest dubium, credens, recitasse. Quia non presumitur omisso, quod in ordinario curfu & quasi naturali sequela recitat. Suar. 1.4. de hor. can. c. 26. n. 20. Azor. p. 1. l. 10. c. 12. Nauar. de orat. c. 1. n. 29. Bonac. citat. n. 12. Filliuc. tr. 23. c. 8. q. 2.

80 Deinde potest prouenire impotencia ex ignorantia, primo si sit inuincibilis ignorantia legis, ex ignorantia, ut si ignoret quis inuincibiliter, le obligatum est, quando ex se recitare. Quia transgredi voluntarie obligacionem non potest, qui obligationem ignorat. Secundo si sit ignorantia facti, quia nescit recitare. Sed huiusmodi ignorantia vix potest inculpabiliter contingere: siquidem cum Beneficium, aut ordinem sacram quis recipit, debet agnoscere se esse indispositum, ut obligationi suscepere satisfaciat. Huius tamen obligationi fiet fatis, si officium recitare quod substantiam sciat, et si perfectam Rubricarum notitiam non habeat: hæc enim continua recitatione capiuntur.

81 Exculsat impotencia quæ prouenit ex infirmitate. Hac de causa cœsus excusat: furdus minimè. Quia necessarium non est ad privatum recitationem se ipsum audire. Agitudo autem quartanae, tertiana &c. tunc excusat, cum laborans non potest ablique gravi no-

cumento

10 Theologiæ Moralis Lib. XXVII.

cumento recitare. Quia iugum Domini est suauie; secunda si cum leui nocumento queat. Quia leuis molestia non praualeat, ut graue praeceptum omittatur. Denique excusat carensia Breuiarij. Quia est medium necessarium ad recitationem Breuiarium habere. conuenient omnes Doctores.

82 Secundum caput excusationis est repentina & necessaria occupatio, impediens recitationem, quam quis omittere aut differre non potest abs diffiri non posse, que graui sui aut proximi factura in vita, honoris sine gratia, vel fortuna. Vnde excusantur publicam legem, facientes intra certum horarum terminum, quod in die, quod est causa.

num in alicuius Cathedra aut Canonicius
oppositione, non solum quando oppositio geri-
tur, sed etiam quando in scientia ostentatio
separat ad legendum ut sic viam paret ad
cathedram. Quia haec voluntaria lectio nec fla-
ria in illa occasione reputatur. Item excusan-
tur Concionatores, & Confessores, qui nec
concionem, nec confessionem omittere possunt,
aut in aliud tempus differre absque gravi nota
& scandalo: neque similem illis valeant reci-
tare. *Omnes feri Doctor s.*

83
Excusas dis-
pensatio-
nem
Tertium caput excusationis est dispensatio,
qua si a Pontifice fiat, haud dubium esse vali-
dam. Quia in iure se a latore dispensat. Suar. 1.4.
de hor. can. c. 2. n. 3. 8. Bonac. d. 1. q. 1. pun. 2
n. 5. Ab Episcopo dari non potest Clerico, ne-
que beneficiato. Quia inferior dispensare in su-
periori lege non potest, nisi iure aut consuete
dine ei sit permisum quod in hoc casu non re-
peritur. Si autem adiur dubium, an in aliquo ca-
su Clericus, vel beneficiatus recitare debeat, po-
terit Epilocus sententiam ferre. Suar. & Bonac.
citat. & alij apud ipsos. Praetali autem Religionis
forum, quibus commissa dispensandi in legibus
& consuetudinibus Religionis est facultas, po-
tentum cum Religiosis dispensare, si causa subsistit.
Regulatrices autem iulius Praetatus supremus hu-
iusmodi dispensationem valet impetrare. Qui
sic videatur in Religionibus receptum. Bonac.
1. q. 1. pun. 2. n. 9.

84 *Spirituale impedimentum, scilicet excommunicationis, suspensionis, interdicti, & irregularitatis, non impedit horarum recitationem.*
Quia ex Ecclesiae illato, supplicio haud debet quis commodum reportare. Sicut. 1. 4. de hor. can. c. 1. 8. Lessi. 1. 1. c. 37. dnb. q. Valsq. de Benef. c. 4. §. 1. 1. 1. dnb. 12.

C A P V T X,

De restitutione gerenda ab iis, qui cul-
pabiliter Officium canonicum
omittunt.

85 **N** E Q V E ex lege, neque ex consuetudine alia poena est prescripta omittentibus horarum recitationem nisi frumentorum perceptorum restituuntur. Quare quidem indicitur a Concilio Lateranensi subseruere fructu. Leone X. fef. 9. §. statuimus, &c declaratur, in nonatur, & angeretur a Pio v. in sua constit. quae incipit, Ex proximo Lateranensi, edita 12. K. a. l. octobris anno. 1571.

Ex quibus primo infertur, beneficiatum Clericū obligatum non esse primis sex mensibus obtento pacifice Beneficio aliquid restituere, si recitationem omittat. Quia Concilium & Pontificis solum affirmant, sic omittentem peccare beneficium, mortaliter, & nihil de restitutione dixerit. Palens Busseti, p. 2. d. 2. n. 2. Filliac. tr. 2. 3. c. 10. n. 308. Lessi.

1. 2. c. 34. dub. 3. n. 129.
Infero secundo, post primum illud semestre 87
beneficiatum obligatum esse restituere fructus, ^{Post simili-}
quod post illud semestre percepit. Quia ita in ^{primum re-}
illis constitutionibus imperatur. Quod intelli- ^{ter, si cultu-}
go, si culpabiliter officium omittat. Nam si ex ^{bitus offi-}
aliquo capite à culpa excusat, nullam habet ^{cum omittat.}
restituendi obligationem. Quia huiusmodi obli-
gatio imponitur, quād cestat legitimū impe-
dimentū. Garcia p. 3. c. 1. n. 27. Lefl. 2. c. 34. n.
181. & 181. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 3. m. 4.
Suar. l. 4. de hor. can. c. 30. n. 17. Azor. p. 1. l. 10. c.

14.9.7. Reginal. l. 3. n. 4.
Infero tertio, omittentē recitare post illud pri-
mum senestre obligatum esse , fructus corre-
spondentes illis debus, quibus recitare omitti-
restituere v̄ gr si v̄no die omisi. Matutini recita-
tionem cum Laudibus dimidiā partem fui, ^{tem omis.}
Etum illi diei correspondētē restituere de-^{terrenda re-}
bet: si vero reliquias horas , alteram dimidiā,
pro singulis horis sextam partem. Quia sic ex-
presē tradidit Pius v. Axor. p.1. l. 10. c. 14. q.
7. Vafq. de Benef. c. 4. §. 1. A. 1. dub. 8. n. 4.
Suar. l. 4. c. 30. n. 9. Garcia de Benef. p. 3. c. 1. n.
7. Paus. l. 1. c. 1. l. 2. l. 3. l. 4. l. 5. l. 6. l. 7.

27. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 5.
Infero quarti, omittente partem leuem ali- 89
cuius hora, nullam habere restitutio obli- *Omittens*
gationem. Quia non dicitur horam omisit, *partem le-*
& solum pro omissione cuiuslibet hore signa, *utrum elicitus*
ta est a Pio V. restitutio. *Nauar. de erat. c. 9. &* *hora, resti-*
10. n. 4. *Nauaraua. de restit. l. 1. c. 2. dub. s. n. 102. nata.*
Filluc. tr. 1. c. 10. 9. 7. Reginal. 30. n. 44. Toler.
l. 2. c. 12. n. 6. Starl. l. 4. c. 1. n. 13.

Infero quinto, recitante fine villa attentione obligatum esse restituere eo modo, quo obligatus est, qui recitare omettit. Quia paria sunt fine villa attentione recitare, & non recitare. Fructus quidem Beneficii acquiruntur ob recitationem præceptam, & ob illius omissionem amittuntur sed recitatio sine attentione non est recitatio præcepta, quia non est, oratio: ergo ex illa fructus non acquiruntur. Nauar. de orat. c. 1. n. 17. Bonac. 6. 1. de hor. can. 9. 4. pun. 1. n. 17. Lessi. l. 2. c. 37. dub. 11. n. 6. 7. Suan. 1. 4. de hor. can. c. 10. n. 4.

Sexto infero, bēnificiatum haic restituendi
obligationem habere ante Iudicij sententiam. 91
Quia in Concilio Lateranensi, & Bulla Pij ista facienda
V. exp̄s̄e dicitur: *Fructus suos non faciat, &* ante Iudicij
sententiam.
tarquam iniuste perceptus erogare teneatur. *Quæ*
verba indicant manifestè bēnificiatum non ac-
quisisse illorum dominium, sed tanquam rem
non suam illos retinere non posse. Star. 1.4. de
hor. can. c. 30. n. 2. Nauar. sum c. 25. n. 22.
Nauarara de restit. 1. 2.c. n. 195. Bonac. d. 1. de
hor. can. q. 5. pun. 2. n. 7. Filliuc. tr. 20. 311.
Leffsi. l. 1. c. 34. dub. 32. n. 18. 3.

Octavo in fero gerendam huiusmodi resti- 91
tutionem fabrica Beneficij, vel pauperibus.
Quia ita in his constitutionibus praescribitur si
quis eligat fabrica expendere, poterit dominum
Beneficij reparare, agros, & vineas augere, & has qual-
alia praestare, quæ in Beneficij cedant utilitatibus.

Sect. I. De Præcepto. Receptores Senten. II

tem. Si autem eligat pauperibus restituere, poterit non solum pauperes loci, in quo est Beneficium, sed quoslibet alios subleuare. Quia hoc in constitutionibus illis non limitatur, sicut caetur, non posse fieri restitutionem in alterius Ecclesiae commodum. Porro patrum nomine qualibet pia opera in utilitatem inopu redundantia, & suffragia pro animabus Purgatorij intelliguntur. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 4. n. 1. Suar. 1.4. de hor. can. c. 30. a. n. 18. Palau. p. 1. d. 2. pun. 1. n. 11. Num autem sibi vero pauperi beneficium possit restitutionem applicare se. 1. discutietur.

Infero. Infero à fortiori moniales choro non esse obligatas nisi iuxta obligationem Regulæ; que quidem & Religiosis, & monialibus non ad culpam, sed ad pecuniam obligat subeundam. Suar. 1.4. de hor. can. c. 10. n. 16. & 18. Bonac. d. 2. de hor. 9. 1. pun. 1. n. 9. Palau. p. 1. d. 3. pun. 1. n. 12.

Canonici seu Præbendati Ecclesiæ Cathedralium, & Collegiarum, quibus ob assistentiam inchoro distributiones conceduntur, obligati sunt sub graui culpa officium diuinum in choro recitare iuxta cuiuslibet Ecclesiæ præscriptam consuetudinem. Quia haec distributiones ea lege conceduntur, ut officium diuinum ibi celebretur. Fauet c. fin. 9. 1. in quo pœna gratis imponitur ab haec obligatione deficiensibus. Suar. 1.4. de hor. can. c. 10. n. 17. citans Sylvestrum, Angelum, Arnallam, Turrecrematam, & alios. Dixa iuxta consuetudinem cuiuslibet Ecclesiæ præscriptam. Vatæ enim sunt Ecclesiæ consuetudines tunc in modo dicendi officium tunc in diebus, quibus dicendum est. & consequenter varia est Canonorum obligatio. Nam in Ecclesiæ Cathedralibus & Collegiis pinguis singulis diebus totum officium publice canitur: in aliis vero vbi redditus sunt tenuis, singulis diebus totum officium recitatur: in aliis nec totum recitatur. Officium: in aliis solùm diebus Dominicis, & festiis. Iuxta hanc ergo consuetudinem Præbendati huiusmodi Ecclesiæ officium diuinum canere, vel recitare tenentur. Quia stipendium eis haec obligatione impertitur. Suar. citat. n. 3. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 1. pun. n. 2. & 3.

93 Infero, afferendum de pensionariis officiis Deiparae non recitantibus mortaliter delinqueret, si post obtētam pensionem id omiserit: & transacto semestri, obligatos esse integrō fructus restitutere. Quia nullum munus præter recitationē ex sequitur cuius ab integra restitutione valeant excusari. Colligit id ex cōstitutione Pij v. Suar. 1.4. de hor. can. c. 31. sine Bonac. de hor. can. d. 1. q. 5. pun. 1. n. 21. Nauarra de refit. l. 2. c. 1. n. 199. & alij apud ipsos.

94 Decimo infero, afferendum de pensionariis officiis Deiparae non recitantibus mortaliter delinqueret, si post obtētam pensionem id omiserit: & transacto semestri, obligatos esse integrō fructus restitutere. Quia nullum munus præter recitationē ex sequitur cuius ab integra restitutione valeant excusari. Colligit id ex cōstitutione Pij v. Suar. 1.4. de hor. can. c. 31. sine Bonac. de hor. can. d. 1. q. 5. pun. 1. n. 21. Nauarra de refit. l. 2. c. 1. n. 199. & alij apud ipsos.

CAPUT XI.

De Oratione publica seu facta in choro officij Canonici recitatione.

95 **V**ULVS Clericus ratione ordinatio nis tenetur officium diuinum publice in Ecclesia celebrare. Quia nullus est textus hanc hanc Clericis ratione ordinis obligationem indicens, sed solum Beneficij ratioe. Nam c. v. t. 91. & Clemens 1. de celebr. Mis. & c. 1. eodem tit. loquuntur de Clericis Ecclesiæ deputatis ratione Beneficij: alias quilibet in minoribus constitutus obligatus est, cum ratione ordinis Ecclesiæ deputatus existat. Nauar. De orat. c. 4. Azor. 1. 10. c. 11. q. 8. Bonac. de hor. can. q. 3. pun. 5. n. 5. Suar. 1. 4. de hor. can. c. 10. a. n. 10. Valent. 2. 2. d. 6. q. 2. pun. 10. §. 6.

96 Per se loquendo, nullus particularis Religio- natus parsus sub graui culpa adstringitur horas in choro dicere. Quia nec obligatur ex iure scri- 99 pto, neque ex consuetudine, neque ex accepto adstringitur. Nullus enim textus id prescribens horas in choro inuenitur, nullus consuetudinem id ita graui- ter indicentem agnosco, stipendium non ipse, sed communis accipit non sub obligatione chori, sed in sustentationem Religiosorum, ut liberius Deo inferuantur. & pro benefactore precentur. Prælatus vero licet specialiter obligatus sit curare, ne officium diuinum in choro omittatur, non tamen specialiori obligatione adstringitur ibi assistendi, quam Religiosi reliqui: imo facilius quam alij potest ab illa assistentia ob occupationes sui muneris excu-

97 sari. Infero à fortiori moniales choro non esse obligatas nisi iuxta obligationem Regulæ; que quidem & Religiosis, & monialibus non ad culpam, sed ad pecuniam obligat subeundam. Suar. 1.4. de hor. can. c. 10. n. 16. & 18. Bonac. d. 2. de hor. 9. 1. pun. 1. n. 9. Palau. p. 1. d. 3. pun. 1. n. 12.

98 Canonici sub graui culpa officium diuinum in choro recitare iuxta cuiuslibet Ecclesiæ præscriptam consuetudinem. Quia haec distributiones ea lege conceduntur, ut officium diuinum ibi celebretur. Fauet c. fin. 9. 1. in quo pœna gratis imponitur ab haec obligatione deficiensibus. Suar. 1.4. de hor. can. c. 10. n. 17. citans Sylvestrum, Angelum, Arnallam, Turrecrematam, & alios. Dixa iuxta consuetudinem cuiuslibet Ecclesiæ præscriptam. Vatæ enim sunt Ecclesiæ consuetudines tunc in modo dicendi officium tunc in diebus, quibus dicendum est. & consequenter varia est Canonorum obligatio. Nam in Ecclesiæ Cathedralibus & Collegiis pinguis singulis diebus totum officium publice canitur: in aliis vero vbi redditus sunt tenuis, singulis diebus totum officium recitatur: in aliis nec totum recitatur. Officium: in aliis solùm diebus Dominicis, & festiis. Iuxta hanc ergo consuetudinem Præbendati huiusmodi Ecclesiæ officium diuinum canere, vel recitare tenentur. Quia stipendium eis haec obligatione impertitur. Suar. citat. n. 3. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 1. pun. n. 2. & 3.

99 Certe vno vel altero die in anno abesse, non constituit culpam granem v. gr. quatuor die-

rum absentiæ culpabilis leuis erit. Quia sic vi-

detur apud timoratos esse receptum. Sylvest-

v. Hora. q. 10. Vafq. de Benef. c. 3. a. 7. dub. 1. n.

181. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 2. pun. 2. n. 1.

Suar. 1.4. de hor. can. c. 13. n. 8.

100 Per se loquendo, omnes Canonici tenentur Horas canonicas in choro recitare iuxta sua-

rim Ecclesiæ vsum. Quia est personalis obli-

gatio, qua non potest in alios transferri.

Præbendati potest, ut

Vnde exulta consuetudine, aut priuilegio non

potest in sui locum alium substituere, qui de-

sernit. At fundatione Ecclesiæ, statuto, con-

suetudine, & priuilegio obtinere potest, ne te-

neantur Canonici perse in choro psallere, sed

re, per alium satisfaciant, si ministris & capellaniis psallenti-

bus ibi assistant, & sua præsentia officia præ-

sent, ut feret in omnibus Hispaniæ Ecclesiis

Cathedralibus est consuetudo recepta. Quia

hic modus fundationis statuti, consuetudinis,

aut priuilegij turpitudinem non habet, sed po-

tius decorum & splendorem specialem in Ec-

cclie ministris: nec contrarius est capiti fin.

92. neque Tridentino sol. 24. c. 12. Suar. 1.4. de

hor.

12 Theologiz Moralis Lib XXVIII.

bor. can. c. 16. n. 11. Azor. p. 1. l. 10. c. 11. q. 5. & 6.
Lefsi. 1. c. 1. c. 3. 4. dub. 53. n. 184. Nauarra de rest.
l. 2. c. 2. n. 11. 4. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. §. 1.
n. 18. Imò non solum confuetudine, priuilegio,
ac statuto induci potest. Canonicum satisfacere,
si choro afflat, priuacim recitans, sed etiam si
absens à choro alium substituat, vt nomine ipsius
afflat. Quia id nullam continet turpitudinem. Bonac. citatu.

101 *Cum est can-tum, diuinum Officium perfoluitur, non re-tus figura-^{re} us*
netur Canonicus, suam vocem misere, sed sufficit affi-
ficiat, sibi afflat. Constat ex praxi, quia ille cantus necessarius non est. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 1. pun. 3. n. 4. Lefsi. 1. 2. c. 3. 4. dub. 53. n. 185. & 186.

102 *Quoties vero officium diuinum omitten-^{re} dum est, vel minuendum in solemnitate soli-^{re} est debita fo-ta, nisi Canonici cantent: canere tenentur, temnitas, de-^{re} nec sufficit, sibi tantum afflat. Quia ipsi incumbit primo, & per Ecclesiam onera subi-^{re}, & officia diuinia ibi celebrari solita susten-^{re}, Nauarra de rest. l. 2. cap. 2. num. 1. 14. Moneta de distribut. q. 2. num. 25. Pefanti. 2. 2. quæst. 6. 1. art. 2. quæst. 4. num. 4. & 7. Bonac. d. 1. de hor. can. quæst. 3. pun. 2. §. 7. num. 19.*

103 *Præbendati obligati ad canendum debet canere, & attendere ad ea, quæ alter chorus canit. Quia hac necessaria sunt, vt Officium publice alternativum perfoluitur, & unus chorus cum alio communicet. Bonaci. plures referens, d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 1. §. 1. num. 17. Lefsi. l. 2. c. 3. n. 184. Suar. l. 4. de hor. can. cap. 1. 2. num. 9. & 10.*

104 *Qui partem suam canit, & aliorum, & si pro-^{re} curer, partem non percipit, satisfacit. potestque distributiones percipere modo postea priuacim supplet, quæ non percept. Quia per eum non fecit, quo minus percept. & cum alius in recitatione communicaret. Nauar. de orat. c. 11. n. 41. Moneta de distrib. p. 2. q. 2. n. 47. Suar. l. 4. de hor. can. c. 30. n. 15. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. §. 1. n. 20.*

105 *Verius, qui organo, seu musico instrumen-^{to} dicuntur, debent ab aliquo voce exprimi. alias nos satisfacit recitandi officium obligatio-ⁿⁱ, etiam obligatio afflendi choro impleatur. Suar. l. 4. c. 14. n. 15. Bonac. d. 1. q. 5. pun. 2. n. 12.*

106 *Si dum alij recitant quis ex officio, vel supe-^{ri}ioris mādioris interis thus præ-^{re}do, transferre-^{re} do libros, satisfacit obligatio afflendi choro: debet autem priuatio postmodum recitare si propter ea munera à recitatione sua pāris, & ab attentione alterius impediatur. Vsq. de Benc. c. 4. §. 1. dub. 7. n. 11. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. n. 13.*

107 *Decanus, & diuina celebrantur, confessiones audiunt: & Canonicus, qui ex proprio officio aliis ministeriis incumbunt, satisfaciunt, rīis dantur. Qui areputantur, ut pafientes, & si priuata recitationi non faciunt afflētis obligatio-ⁿⁱ, satisfaciant. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. n. 14. colligitur ex Tridentino seff. 22. cap. 3.*

108 *Seruandus ordo, & tempus ab Ecclesia præ-^{re}scriptum in publica horarum celebratione, ad*

quam non solum substantiam, sed modum per-^{ord. & tem-}
tinere quis dubitet: Primò igitur Matricinum, ^{pus ab Ego-}
& laudes, deinde Primam, postea Tertiam, reli-^{st. apud m.}
quasque horas suo tempore oportet recitare. Certe hunc ordinem in recitatione publicae in-
uertere, notabiliter anteponere, aut postponere
absque graui, & publica causa crediderim esse
mortale. Quia si gerentes tollunt uniformita-^{tem}, ^{de} qua Ecclesia decoris speciale tribuit, &
occasione grae offendit, & scandalū genera-^{re}, di exhibent. Suar. l. 4. de hor. a. c. 11. n. 7. Filliae. 2. 23. c. 6. 2. Palauis p. 2. d. 3. pun. 5. n. 1. Quam-^{vis} rigorosum alii videatur.

109 *Locus non est alius ab Ecclesia ex fin. 92. c. 1. & clem. 1. de celebr. Mis. Porro in alio loco, ^{Locus ei} co nisi necessitas gravis cogitat, aut confuetudo legitime præscripta suadeat, poterit huic obli-^{gationi fieri facit. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3.}
pun. 1. n. 1. & alij.*

110 *Sedere in proprio stallo, & vestes Canoni-^{ales ferre non est necessarium ex vi initio com-}
muni. At si ex confuetudine, vel statuto Ec-^{Sedere in}
clesia cautum sit ne aliquis distributiones lu-^{Proprio pal-}
cetur nisi talibus indutus vestibus ingredia-^{lo aut vesti}
tur, & in proprio sedeat stallo: illas non lu-^{necessarium}
crabit sed tanquam absens in choro est re-^{ex vi ini-}
putandus, qui his caret conditionibus. Quia nisi ex con-^{scus esse pa-}
huiusmodi confuetudo vel statutum rationabi-^{litudinem.}*

111 *Obligati autem sunt choro afflere sub pœ-^{na} na priuationis distributionum, ex Bonifaci^o VIII. c. vniuersitatis Clericis non resid. constitutio-^{ne} choro an-^{no} 12. de reform. Profecto sic absens illegiti-^{me ante Iudicis sententiam hisce distributio-}
nibus priuat. Quia nullus retinere potest
rem cuius dominum non potest acquirere,
nec suam efficere. Moneta p. 3. de distrib. q. 7. n. 8. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 7. pun. 2. num. 2.*

112 *Insuper si beneficiati vltra tempus à Tridé-^{tinò vbi} tinò permisum, absuerit pro primo an-^{no & prima vice} priuandi sunt dimidia parte ^{alii pœna} pœna & interfendo fuerant lucratui. Quod si iterum ea fuerint vi negligentia, omnibus fructibus sunt priuandi. Crescente vero contumacia, non so-^{lum fructibus, sed & Beneficio} sunt spoliandi sic. Concilium. At haec priuatio est propriæ pœna, & non ipso iure lata, sed per Iudicem imponenda, vt constat ex verbis textus, & annotauit Rota in cans. Canticis fructuum co-^{ram D. Orano 10. Aprilis, anno 1592. Garcia} p. 3. c. 1. n. 15.*

113 *Nomine autem distributionum quibus be-^{neficiatus ob absentiam à choro priuatur, in-}
telliguntur illi prouincias, quos acquirit ob ^{Quid si} nomine Di-^{continuam chori intercessiā sub fructuum distributione} nomini comprehendunt annui redditus be-^{num, &}
neficiato ob Beneficii titulum concepsi. Garcia Fructum p. 3. c. 2. n. 4. 40. Moneta de distrib. p. 1. q. 6. Bo-^{intellig-}
nac. d. 2. de hor. can. q. 2. pun. 1. n. 4. Tuschus 10. 2. tm. lit. D. consil. 5. 11. n. 8. Gonzal. ad S. Regul. Cancell. prooem. §. 7. n. 15. 4. Vnde fit distributiones quo-^{tidianas à fructibus Beneficij distinguiri Trid.}
seff. 24. c. 12. Porro*

ESCOL
Theos P
Tom: III

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 13

114 Porro distributiones amissæ ob non residen-
tiam competit Canonicis actu intercessentibus.
Rota in una Valentina emolumenorum coram
Mantica x 4. May 1593. Garcia p. 3. c. 2. n. 446.
Moneta p. 3. q. 6. n. 20. Quia absentes amittunt
in interessu ipso iure distributiones ex canonico, de Cler. non
iure comp. resid. & ex Trident. ses. 2. 4. c. 12. Vbi distributiones
solum prætentibus conceduntur. Ergo illæ
distributiones amissæ competere non possunt
Canonicis præteritis, nec futuris: sed actu præ-
sens. Ergo illis sunt applicanda, quando fuerit
facta diuissio. De fructibus vero, qui non
ipso iure amittuntur, sed per sententiam con-
demnatoriam, dicendum est, illis Canonicis de-
beri, qui tempore, quo soluuntur, resident. Quia
tunc Capitulum illos fructus acquirit, & con-
sequenter Canonicis tunc existentes: Ergo inter
eos est diuissio facienda. Gonzal. ad Regul. 8. Can-
cel. glo. 37. n. 26. Garcia citat. nu. 429. Si autem
patrimonium Ecclesie non sit inter fabrica, &
ministros diuissum, tunc distributiones quo-
dianæ, quas absentes amittunt, secula in con-
trarium consuetudine, intercessentibus accre-
scent. Quia sic incitatur Canonicis ad assi-
stendum diuissum officiis, ob quam causam fuere di-
tributiones assignatae. Bonac. dist. 2. quæst. 7.
panct. 1. principio, colligitur ex Trident. ses. 24.
cap. 12. Limitanda vero conclusio in primis,
vt non procedat in distributionibus extraordi-
nariis, & in propriis s: que de redditibus alicuius
Dignitatis, & Personatus constitutæ sunt.
Hæ enim non accrescent intercessentibus, sed
Ecclesia fabricæ, vel alteri pio loco arbitrio Ordinarii applicandæ, Trident. ses. 22. cap. 3.
Deinde vt non procedat in distributionibus, ex
quibus cuiuslibet præbendæ intercessentis est si-
gnata determinata pars. Quia per hanc assi-
gnationem tacitè insinuat, illa debere esse
contentum, neque amplius lucrari posse: &
tunc si abest, cedit illa portio Ecclesie, non
aliis præbendatis. Terrio denique, vt non pro-
cedat in distributionibus amissis ob alias cau-
sam præter absentiam à choro. Hæ enim distri-
butiones non intercessentibus, sed Ecclesia, si
indiget, vel altero pio loco arbitrio ordinarii
sunt applicanda. Quia ex nullo textu, constat
intercessentibus deberi. Garcia part. 3. cap. 2.
num. 146. Palauis part. 1. d. 3. pun. 8. pun. 3. 4. 5.
& 6.

CAPVT XII.

De causis excusantibus Beneficiatum à
choro ut non obstante illius absen-
tia distributiones lucretur.

115 **B**ONIFACIUS VIII. canonico, de cler. non
resid. in 6. fatur excusare infirmitatem
iustam rationabilem corporis necessitatem.
Evidenter Ecclesia virilitatem. Et subiungit:
Qui vero aliter de distributionibus ipsi quid-
quam recuperit, dominum non acquirat, nec faciat
eas suasimæ ad omnium restitutioñem, qua contrà
huiusmodi nostram constitutionem recuperit, senten-
tia. Ergo solum illi, quos infirmitas, rationabilis
Eccb. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

corporis necessitas, aut enidens Ecclesia excusat
virilitas, poterunt in absentia distributiones lu-
cretur.

116 Absens ergo à choro ob grauem infirmitatem
non solum fructus Beneficij, sed etiam distribu-
tiones quotidianas, que intercessentibus conce-
duntur, incitat. Quæ autem sit grauem infirmita-
tis, arbitrio prudètis viri seu Medicis periti re-
linquitur. Res agitur extra iudicialeiter: si vero in
iudicio agatur, arbitrio Praelati, seu iudicis relin-
quitur, qui ex Medicorum iudicio indicare de-
bet. Non autem huiusmodi priuilegio primitur
ille, qui sua culpa infirmitatem contraxit. Quia
textus exclusit infirmos, qui causam aegritudini
dedere, sed omnibus ob infirmitatem impeditis
priuilegium lucrandi concepit. Sic ex Sacra
Congregatione decimus refert Garcia de Ren.
p. 3. c. 2. n. 363. Bonac. d. 2. q. 5. pun. 1. n. 7. Barbo.
p. 3. de potest. Episc. alleg. 53. n. 168. Moneta p. 2.
de distrib. q. 6. n. 12. Azor. p. 1. l. 7. c. 7. q. 11. Gutier.
l. 1. q. 9. Canon. c. 1. n. 138.

117 Lætitur præterea fructus, & distributiones,
qui rationabili corporis necessitate afficiuntur.
Adest autem tunc huiusmodi necessitas, quan-
do ex assistentiis chori tibi imminet graue vita-
damnum, honoris, vel fortunæ. Quia Eccle-
sia, que pia mater est non vult suos obligare alii-
mos ad officia peragenda cum tam graui co-
rum incommode: neque primitre emolumen-
to eos, qui ex tam insta causa officium omit-
tunt. Plures ergo ex recepiori sententia casus
expono, in quibus datur excusat. Debentur
distributiones eis, qui à choro abest eo quod
Medici iudicio putat graue damnum sibi ob-
tenturum, si domo egreditur, & choro affi-
stat: vt contingit in valetudinariis, & alias,
qui medicinam, qua corpus expurgatur, su-
munt. Bonac. dist. 3. q. 5. pun. 2. m. 4. De-
bentur ei, qui ex consilio Medici alio se con-
fert recuperanda valetudinis gratia. Barbo. p.
3. de potest. Episc. alleg. 53. num. 169. De-
bentur ei, qui causa recuperandi vires in infir-
mitate amissas, & ob cantuaria nimirum defatigatis
se à choro retrahunt, ille vt convalescat, hic
vt aliquantum per recteatur. Bonac. pun.
2. num. 4. & 5. Debentur beneficiato, qui
commodè assistere non potest ex senectute.
Quando autem hoc impedimentum praefat arbitrio Medici relinquentur. Rngulariter se-
piuagenarii inest. Bonac. q. 5. pun. 2. m. 6. De-
bentur ei, qui abest à choro, & à loco Beneficij
ob timorem pestis graffantis in illo loco: modo
Parochi non obces officium. Bonac. n. 7. Deben-
tur habent inimicum, cuius conciliationem
facile obtinetur, ne possit, & à quo timet graue
malum, si affiat. Id efficacius contingit, si in
Urbe graffium bellum. Moneta p. 2. de distrib.
q. 5. n. 72. Debentur ei, qui, ne alios peste infi-
ciat, eo quod à loco non lano veniat, vi com-
pellitur non assister: vel alia via detineatur,
quam vincere non valeat. Azor. part. 2. l. 5. c. 7.
quæst. 10.

118 Quid autem dicendum de eo, qui tritus in
carcerem, aut in exilium est immisus: si cau-
sam huic impedimento non dedit, etiam circasie.
Index legitime eum condemnet, vt pote qui
vel exilium, vel culpa non
admittit.

B. Ait

Escoi
Theor T
Tom: III

14 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

Ast si dedit condemnationi cauam etiam si index absque sufficientibus indicis cum capi fecerit, vel condemnauerit, distributiones non lacerabuntur. Quia tunc ipsi causa est absenta. Corvar. 3. variar. cap. 13. num. 8. Bonac. dict. 2. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 1. n. 1. Garcia part. 2. cap. 2. num. 364.

119 Quid vero de excommunicato suspenso interdicto sentiendum? si iniuste excommunicatus communicatis, neque fructus neque distributiones amittit. Quia corporali necessitate impeditur ne diuinis officiis assistat graviori timore documentum. Debet tamen, si commode possit, absolutionem procurare, & impedimentum iniusta censuram remouere. Moneta de Distribut. part. 2. quast. 5. num. 43. Nauarra de re'sit. cap. 2. numer. 238. Bonac. dict. 2. quast. 5. punct. 2. num. 9. Si vero iuste excommunicatus sit, distributiones non lucratur. Quia non ob necessitatem, sed ob voluntatem malitiosam, qua in excommunicationem incidit, & persistit, absit a choro. Verum si paratus sit satisfacere, & absolutio nem petat, & denegetur, distributiones lucratur. Quia iam per ipsum non stat. Sylves. v. Clericus 4. quast. 25. Sa. v. Beneficium, num. 50. Armil. v. Clericus, num. 28. Henr. l. 7. cap. 36. §. 1. & l. 13. cap. 3. §. 3. Sayr. de Censur. l. cap. 05. num. 06. Profecto si iuste excommunicatus horis interficit, lucratur fructus, & distributiones officio correspondentes. Quia licet in huiusmodi assistentia, delinqutat, & ob hoc peccatum meretur fructibus, & distributionibus priuarii c. Paternalis §. verum, de appellacionib. ipso tamen in re priuatuus non est: nullibi enim constat hanc impositam esse priuationem. Vsq. de Benefic. cap. 4. §. 3. dub. 4. num. 229. Aula de Censur. part. 2. cap. 6. dict. 6. dub. 1. Bonac. dict. 2. de excom. quast. 1. pun. 4. c. 2. num. 1. Evidet in Hispania Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis viger consuetudo, ut quoties aliquid Canonicus excommunicatur, eo ipso statim notum sit priuatioibus, ut illum extra numerum constituant.

120 Idem dixerim fere de suspenso. Si enim iniuste suspensus fuit ab officio Ordinis, & iniuste de sus. dictio, à Beneficio, à diuinis officiis: distributione, & bunciones recuperat ab iis, quibus fuerant applicatae, vel à Iudice iniuste suspendente, etiam si diuinis non interficit. Quia non debet absque culpa affici pena. Si autem iuste suspensus sit, videndum est, cuius qualitas sit suspensus: nam si suspensus est à diuinis officiis, & illis assistat, lucratur fructus, & distributiones. Quia nullibi inveniuntur, priuatum esse ipso iure fructibus officio male exercito respondentes. Porro si à Beneficio suspensus sit, priuatus manet fructibus, & emolumentis, qua ex Beneficio profluit, etiam si officiis diuinis assistat. Quia redditus incapax ille acquirendi. Garc. part. 7. cap. 13. num. 92. & cap. 4. num. 58. Bonac. dict. 2. de hor. canon. quast. 5. punct. 1. §. 3. Idem proportione seruata, serendum de interdicto. Si enim ob iniustum interdictum quis priuatur diuinis assistere, priuandus non est distributionibus. Quia iusta, & rationabilis causa omittit assistere, timore scilicet maioris documenti, si contempta ea censura iniusta diuinis se immiscat. Si vero iniuste interdictus est, ab Ecclesiæ ingressu, & consequenter diuinis

assistere: receptoris est, cum distributiones lucrari, si assistat. Quia esto peccet, praefat officium, ob quod distributiones conceduntur. At si Ecclesia sit specialiter interdicta, neque tamen Interdicto causam dediti, distributiones lucraberis. Quia per te non stat, quominus ibi diuinis assistas. Idem erit cum Ecclesia polluta est, ob quam causam officia in ibi celebri non possunt Verum signaleretur Ecclesia est neque interdicta, neque tu causam dedidis Interdicto, cum ibi possis celebrare diuinam sicut ante, & tenebas conditionibus in e. Alma mater, defens. excom. in 6. relatis, distributiones lucratis, si diuinis assistas. Palauus p. 2. d. 3. pun. q. §. 2. n. 10. & alij.

Denique tempore Cessationis beneficiatus lucratur fructus Beneficij titulo correspondentes, etiam si causam dedit Cessationi, nisi per sententiam illis priuetur. Quia non priuatur Beneficio. Distributiones autem minime lucratur. Quia haec correspondent officio, quod illius culpa non exerceatur. Si autem causam cessationi non dedit. Licit distributiones obtinet. Quia legitima causa diuinis assistere impeditur. Si tamen qui causam cessationi exhibuit, solvendo non esset, crediderim ex benignitate posse ei à Praelato distributiones, & alia emolumenta amissa applicari. Couar. ad. c. Alma mater §. 4. num. 7. Moneta de distribut. q. 16. num. 36. Bonac. d. 6. Censur. pun. 3. num. 11. & d. 2. hor. can. q. 5. pun. 1. §. 1. Suar. & alij, quos citat, & sequitur Palauus p. 2. d. 3. pun. 9. §. 2. n. 12.

Quid autem dicendum de eo, qui Beneficio priuatus est, vel depositionis, aut degradatio cuius beneficij pœna afficitur? si ita priuatus est ab alieno, & beneficio, ut nullatenus illud retineat, sed alteri si collatum, etiam si iniuste factum fuerit, distributiones non lucratur. Quia non habet ad illatum acquisitionem fundamētum. Tenetur tamen qui iniustam commisit, omnia damna reparare. Tandem cum depositio, & verbalis degradatio sit quædam officij Ecclesiastici in perpetuum priuatio: à die depositionis, & degradatio nis fructibus, & distributionibus omnino priuatur. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 9. Palauus p. 2. d. 3. pun. 9. §. 2. n. 12.

Ceterum tertiam causam excusantem ab absens diuinorum Officiorum expendo. Absens ob Ecclesiæ propriæ vilitatem fructus, & distributiones lucratur c. Confessio. tudenem, de cler. non res. 6. Vt autem constet, alievius absentiam in propriæ Ecclesiæ vilitatem edere non debet ille proprio indicio nisi, sed sapienti timorare conscientia consilio hæc cetera. Regula riter autem quoties quis à proprio Capitulo est electus ad aliquod negotium gerendum, quod ab ipso iudicatum est Ecclesiæ vtile: fructus, & distributiones lucratur. Vnde immisus ad visitandæ apostolorum limina: Ad Concilium generale, seu ad Principem, & legatum gratulationis causa: Assignatus ad sumendas redditum rationes: Ad interdictum aliquam illius Ecclesiæ exercendam, fructus, & distributiones lucratur. Item qui præcedam habet, cui animarum cura incumbit, die Sacramenta ministrat, vel alia ad animarum curam attinentia exerceat. Præterea qui visitat Ecclesiam

Sect. I. De Precepto I. Recept. Sent. 15

Ecclesiast, verbi gratia Archidiaconus; qui visitando Ecclesia intra, & loca, ei infernit. Et qui ob iura Ecclesia sua defendenda abest. Et qui pro defendendis propriis Beneficiis iuribus recedit: quia huiusmodi defensio in evidentem Ecclesiae utilitatem cedit. Certe obes datus ab Ecclesia, aut etiam representatarius causa captus, & detenus, quotidianis distributionibus priuari non debet. Quia ob causam Ecclesiae abest. Quod si perquiscas, quanto tempore quis possit iterari fructus, & distributiones absentes ab Ecclesia pro negotiis eius expedie dispendeo, toto eo tempore, quod in eundo, ac redendo ad locum negotij, & in illius expeditione consupst, proculdubio lucratur. Quia non solum negotio expedito, sed & via ad illud gerendum, & redditus in propriam domum in Ecclesiae cedit utilitatem. Quanto autem tempore quis indigat ut ad viam, tum ad negotium expeditionem, pridentis arbitrio relinquendum. Hac carptim ex Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 3. n. 14. Garcia de Benef. p. 3. c. 2. a. 149. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. 4. n. 159. Palao. p. 2. d. 3. punt. 9. q. 3. a. n. 1. & aliis collegi.

114
Capitularis
affinitas non
est causa, ut
sunt, ut
quo a choro
abst. Enimvero difficilior est casus signatim enunciatio. Regulariter loquendo Capitularis Congregationis assistentia non est causa sufficiens, ut a choro absens distributiones lucratur. Quia non cedit in utilitate Ecclesiae, sed in illius damnum, nempè quo a choro in diuinorum officiorum immunitatione. Excipio casum extraordinarium, & Ecclesiae valde vtile cui nec præveniri, neque postponi capitulum ad horas possit. Quia tunc ei assistens in evidentem Ecclesiae utilitatem est occupatus. In ordinariis vero casibus non licet: cum decisione Clementis VIII. in suo Breuiar. 1. I. Januar. anno 1601. Capitulo celebrari non possint tempore, quo diuina officia, & speciatim Missa maior celebratur. Garcia 1. p. 1. a. n. 556.

115
Canonicius
Penitentiaris
dum in Ecclesia
assistit paratus cœfessiones audire, ibique premitentes expectas, aut cum eis de rebus ad confessio-
nem pertinentibus loquitur, præfens choro & alijs quies censetur, Trident. sef. 24. c. 8. Quia utilitati Ecclesiae ait, Ecclesiae prouideat. Idem dixerim, dum extra Ecclesia ad Litanie ac Procesione habetur. Quia hac publica recitatio sub nomine diuinorum officiorum, quæ in choro celebrantur, comprehenditur. Sic decifum à Cardinalium Congregat. refert Garcia p. 5. c. 4. n. 1. 3. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 1. pun. 3. 5. 5. 4. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. 5. n. 3. Porro alij Canonici, qui tempore diuinorum officiorum confessiones audiunt, si ex devotione gerant, haud pro præsentibus choro sicut habent. Quia etiæ hoc munus cedit in populi utilitate, cedit tam in diuinorum officiorum immunitationem. At si ex assignatione Superioris huic incumbant officio uti Penitentiaris lucratur. Quod etiam afferro de illo, qui in locum Penitentiaris ob illius absentiam, vel mortem subrogatur. Quia subrogatus sapit naturam illius in cuius subrogatur locum. si cum §. iniuriarum ff. si quis cautionibus Bonac. citat.

116
Canonicus Magistralis cum in propria Ecclesia sua concionatur, aut legit, lucratur, ex e. vni Magistrali, & de Cler. non resit. in 6. Quia exequitur officium, dum legit, & obligationem sue præbendæ, quod non potest valde vtile Ecclesia non esse. Imo ex confessione Gregorij XIII. & Sacrae Congregationis declaratione, non solum ea ho-
Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

ra, qua legit, aut concionatur, sed omnibus illius dei horis præfens choro reputatur. Quia actionem magis laboriosam excret, & que specialem preparationem requirit. Garcia p. 3. c. 2. n. 1. q. Moneta. dedistrib. p. 1. q. 10. n. 17. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 6. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. 6. n. 8. In aliquibus Ecclesiis viget consuetudo, vt non solum eo die, quo Magistralis concionatur, pro præsenti habetur; sed etiam per octo dies concionari antecedentes. Quia reputantur necessarij, ut absq; gravi defatigatione, officii pro ut decet, exerceat. Crediderim tamen, hanc consuetudinem extendi posse ad lucrando fructus præbenda, non autem ad quotidianas distributiones, nisi forte in ipsis tota præbenda consisteret. Quia Gregorius XIII. dixit, distributiones quotidianas deberi concionanti, & legenti non solum hora, qua legit, seu concionatur, sed pro tota die, ex gratia inquam, extenderet autem gratiam ad alias dies viuum videtur, lege Garciam citatum nr. m. 125.

127
Vicarius Episcopi, examinator Synodalis, Visitator Diocesis &c. fructus lucratur. Imo qui concionatur, non solum absentia causam. Non est otio distributiones quotidianas, nisi priuibus potest a legio Pontificis; confundendine legitime præscripta, aut statuto a Pontifice confirmato, eis concedantur. Quia non sunt occupati in seruicio sua Ecclesiae propriæ, sed in seruicio Episcopi, aut Ecclesiae in communione. Garcia citans Monetam, p. 1. c. n. 154. vbi refert priuilegium concessum ad instantiam D. Caroli Ecclesiae Mediolanensis præbendatis concessum. Bonac. de hor. can. d. 2. q. 5. pun. 1. §. 8. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. 3. n. 16. 1. de examinatoribus loquens. Item debentur fructus, sed non distributiones duobus Canoniciis ab Episcopo in sui obsequiis assignatis, ac si præsentes choro essent iuxta cap. De cetero cap. Ad audienciam, de cler. resit. Constat, eis deberi fructus. Quia legitima causa, qualis est seruicium Episcopi absunt. Quod vero distributiones non sunt eis debita, patet. Quia non sunt in Ecclesia propria utilitate occupati. Garcia citat. num. 346. Barbo. ibi num. 142. Gonzal. ad Regul. 10. Can. 6. num. 255. Monuerim vero, Parochium nequaquam in familiarem Episcopi assunmi posse ultra duos menses a Concilio permisso, neque in Vicarium, aut visitatorem assignari. Quia eius assistentia ita est vtilior Ecclesiae, vt ex assistentia ad Episcopum nequeat honestari. Pluribus Sacrae Congregationis decisionibus probat Garcia p. 3. cap. 2. num. 40. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. 3. num. 86. Nomine vero Episcopi quilibet iurisdictionem Episcopalem habens intelligitur, & qui caput est Ecclesiae Collegiata, vt Abbas, vel Prior. Hic assunmere potest in sui seruiciis duos ex præbendatis. Garcia ibi. n. 381.

128
Familiares Pontificis absentes a choro frumentari lucratur. Quia est legitima absentia causa, & fortior, quam Episcopi seruicium, e. d. n. 1. Cun dicitur, de cler. non resit. Non vero posse distributiones lucrari, nisi aliquo privilegio, aut consuetudine præscripta legitime manuantur. Garcia p. 3. cap. 2. n. 383. Moneta part. 2. question. 9. numer. 13. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. pun. 3. §. 1. illi autem dicuntur

21. Theologiae Moralis Lib. XXVIII.

ter Pontifici inferuire, qui sunt eius Capellani, Camerarii, Secretarii, ac reliqui si miles officiales. Et qui mandato ipsius in Curia commorantur, vel quibus expeditio aliquis negotio in urbe, aut extra urbem committitur. Bona, *ibid.* Porro ex privilegio etiam distributiones quotidiana conceduntur Auditoribus Rotæ ex Bulla Clementis VIII I. Inquisitoribus, & Fiscalibus hereticæ pravitatis ex Paulo III. & Pio V. Collectoribus generalibus Cameræ Apostolice, sub collectoribus, Adiuvatis, Procuratoribus, Fiscibus, & Notariis in causa spoliorum & iuriuum Cameræ, eorū officio durante ex Bulla Sixti V. Barbo, p. 3. *de potest. Epis. galleg. 53. n. 155. 156. 165. 17. Palau p. 1. d. 3. punct. 9. 8. 8. 4. n. 7.*

alia legitima causa impediti lucrantur, que ob mortuoria, vel anniversaria conceduntur. Quia haec non sunt quotidiana distributiones, cui non quotidie, sed aliquibus determinatis diebus conferantur non ex Beneficio, sed ex restitutorum voluntate. Gonzal. *ibid. num. 177.* & 206. Bonac. *d. 2. q. 5. pun. 4. n. 6.* Ricci. *decis. 494. num. 8.*

Privilegium à ire concessum Canonici, ac 131
præbendatis, ut possint tribus mensibus in anno
recreationis gratia abesse non requiri aliam
caulam, præter leuam à residènciæ obligatio-
ne. Vnde huius privilegij vi potest Canonici
à choro abesse monagata dies siue continuos,
sive discretos. Declaranit autem sacra Capi-
tatio non posse confici ex horis, quibus Cano-
nici De priuilegiis
concessio Ca-
nonici, ut re-
creantur
gratia polli-
cium mensis
spatio non
potest.

129 Docentes Theologiam, seu i Canonico in studio generali, seu celebri vniuersitate, & ibi studentes fructus lucrantur. c. fin. de Magistris. Debet autem docere ex vniuersitate, seu Clau- sis Canonici, & etiam absque stipendio, & Ca- thedra legit, pro presentibus habentur, quoad fructuum perceptionem. Quia in prituiegiis ab Eugenio IV. concessis Salmanticensi Acade- mia, quae iam sunt Complutensi, & Vallisoleta- ni communicata, solum expostulatur publice in scholis docere. Quoad studentes autem monu- rim, debere eos maiori anni parte in Vniuersi- tate commorari, ibique diligenter studere ius Canonicum, aut Theologiam. Probabile est autem consequi fructus, etiam ius cuique ediscant. Quia c. l. ue fraternitatis, de cler. non resid. nulla est facta limitatio. Excipe, nisi sit Sacerdos, Archidiaconus. Decanus, Prepositus, Cantor, vel personatum habens: quia his stu- dium iuris civilis, & medicina sub pena ex- communicationis est prohibitum c. fin. necleri- ci, vel Monach. Moneta p. 2. de distrib. q. 10. n. 1. 19. 21. Barbo. p. 3. de potest. Epis. allegat. 26. n. 24. 25. & 26. Profecto hi tam docentes, quam studentes distributiones non lucrantur. Quia ita habetur c. licet, de preben. & in constituta Eugeniana Salmantica Vniuersitati concessa. Garcia. p. 3. c. 2. n. 11. 3. Bonac. d. 2. de hor. can- g. 5. punct. 3. s. 2.

130 Profecto Pontificis priuilegio potest quis à
choro abesse. Quia cum chori assistentia iure
Pontificis priuilegio humano sit inducta poterit Pontifex in ea di-
uisio potest sparsante ex causa iusta, ut tam fructus quam
abesse ex sua distributiones percipiat. Si autem ea cauilegiti-
bus, ac distributione absit, dubito, an valeat quoad distributione
bus in-
nes dispensatio. Quia haec a fidelibus relinquen-
tur diuino Officio intercessentibus. At fidelium
voluntates haud potest Pontifex absque iusta
causa mutare; non enim est illorum bonorum
dominus, sed dispensator. Nullus vero præter
Pontificem potest hoc priuilegium concedere.
Quia inferior nequit in superioris lege dispe-
sare. Porro si concessum est priuilegium perci-
piendi fructus in absentia, non poterit quis ex
vi illius indulti distributiones quotidianas per-
cipere. Quia sub nomine fructus comprehen-
duntur illa, que ratione Beneficij beneficiato-
competunt: at distributiones non tam ratio-
ne Beneficij, quam personalis seruit, & laborio-
mercedis beneficiatae competunt. Gonzalez
Reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. n. 175. Bonac. d. 2. q. 5.
pnn. 4. n. 4. Carol. Macig, de hor. can. c. 81. n. 130.
Indulmento vero de percipiendis distributionibus
excedendum non est ad illas, que inter præse-
ter dividuntur, quaque neque infirmi, neque

CAPUT XIII.

De Adoratione.

NOMEN adoracionis commune est cul-
tui exhibito Deo, Angelis & homini-
bus licet enim *Mat. 4. pro cultu tan-*
tū Deo exhibito vspuratur, at Gen. 19. applica-
tur ad Angelorū cultū, vidit namque Loth duos
Angelos, iuit eis obiuma, & adoravit. ¶ 3. pag. 1.
accipitur adoratio pro reverentia hominibus fa-
cta. Definitur adoratio in genere, ut sit *submissio*,
& *recognitione excellente persona adorare ex affe-
ctu ilium sic recognoscendi*. Potest ergo Deo, &
creaturis fieri. Quia in Deo, & creaturis ex-
cellentia digna adoratione reperitur. Si adora-
tio fiat Deo, erit *submissio Deo tāquam Supre-
mo Principi ex infinito perfecto ex affe-
ctu il-
lum sic recognoscendi*. At si Angelo vel homi-
ni fiat, erit *submissio preueniens ex recogni-
tione*.

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sent. 17

tione creatæ excellentiæ. Conueniunt omnes.

modo adoratur per se, & ipse est terminus adoracionis sine ullo alio. Secundo modo adoratur in alio, seu imago adoratur per aliud, & relative, & tunc ipsa imago est terminus adorationis, non quidem per se sed ratione reprepresentata. Ideo in Tridentino sef. 25. dicitur, adorare imaginem, idem esse ac Christum adorare. Filiic. tr. 23. c. 1. q. 8. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 1. pun. n. 4. Laym. l. 4. rr. 7. c. n. q. 10. & 11. Valq. 1. 2. de adorat. d. 23. Valent. 10. 4. d. 1. q. 14. pun. 2. Vignier. *institutio c. 1. §. 5. ver. 12.*

Culū latrīa adoranda est beatissimā Trinitas, & singulā beatissimā Trinitatis Personā. Quia quālibet diuina Persona Deus est, cui debetū supremus cultus. Christus autem quatenus Deus, seu hic homo Christus in diuina, & humana natura subsistens eadem adoratione latrīa adorandus est, qua tota Trinitas, & singulā Trinitatis Persona adorantur. Humanitas vēd Ch̄risti D. in quantū est Diuinitati vñita latrīa est adoranda ratione hypostasis Verbi Dei. A qua & in quo sustentatur. Si vēd humanitas Christi per se ac praeceps confidatur, praeceps dñi vñi verbi.

re, ac præcile conderetur, præcile diuinum verbo
persona qualis nec est, nec vñquæ erit: non ador-
anda est latræ adoratione, sed Hyperdulia: tū
propter donorum, quibus adornatur, excellentiā
tum quia per se nō habet excellentiā increatā,
sed creatam. In praxi tamen Christus D. adorā-
dus est adoratione latræ, quia ipsius humanitas
semper est verbo diuino vñita: nam quod Deus
assumpit, nūquam dimisit. Idem dicendum de
sanguine Dominicō, & de sacerdoto cadauore
in mortis triduo. Quia nec corpus nec sanguis
fuere a verbo diuino separata. D. Tho. 3. p. q. 25. a.

1. & 2. Sylui. *ibid.* Valsq. in 3. p. d. 69. c. 3. & 4.
Filliuc. tr. 2. 3. n. 26. Azor. p. 1. l. 9. c. 5. q. 7. & 8. Suar.
3. p. de incar. d. 53.

Eucharistie Sacramentū cum verē ac realiter
contineat Christi corpus Latrīa adoratione est
venerandum. Nec sub conditione adorandum
est, si facta est consecratio sed absolutorū : sufficit
enī, adorantem ita affectum esse, ut non ado-
raret, si panis non esset consecratus. Quia cre-
dendum non est, aūt ministro defusisse volunt-
aria, &c. 140

tem cōfiecrandi , aut necessariam Sacramentum
formantem vel materiam abfuisse , cum oppositum
nobis certò non conſet. Caiet. 1.2. q.1. a.3. Vafq.
3. p.d. 10 S.c. 12. Rodrig. 0.1. ſum. 8. n.1. Filiu. tr.
2. n.27. Valent. 10. 3. d.6. q. 1. pun. 4. Porrò non
ſemper huius adoracionis virge præceptum , fed
pro tempore opportunitate , cum ſit præceptum
affirmatum. Tq̄ties itaque obligat , quoties il-
lum omisſio poſſet irreuerentia vel contemptus
cenceri. quod maximè locum habet in sacrificia-
tione , & communicante , & Miſam audiente , dum
poſt confeſionem Hoftia eleuator , in occur-
ſione in itinere dum honoriſcē ad infinitos de-
ſeretur , ſecluso autem formali contemptu , & ſcā-
dalo , euſmodi omisſio ob negligētam , inad-
metteriā , neceſſitatem , occupationem , vel nul-
lum eſt peccatum , vel ad ſummi veniale . c. Sa-
cra. de celeb. Miſi. & omnes Doctores .

Latria cultu adorari debent illa, quæ Christum D. re ipsa tetigere, vt Crux, clavi, lancea, & præsepe, spongia, flagella, corona spinae, & lata huiusmodi: non autem secundum le, sed per ordinem ad Christum, quocum fuere aliquo modo coniuncta illa vera, quæ Christum D. ignominio- teritatem perfractam, & inimicorum calum- 141
Quæ Christus
D. re ipsa te-
tigere, &
Crux, clavi,
lata, da-
bene effigie.

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

18 Theologiæ Moralis Lib. X XVIII.

merentur, sed potius sunt execranda, qualis est lacrilega manus, quæ Dominū a apa percussit, & impj Discipuli labia. Quia vt ex contactu Christi res aliqua possit honorari debet sanctitatē ipsius aliquo modo participari. D.Tho.3. p.9.25. a.4. Suar. ibi. d.5. sett. 1. Vafq. d.100. c.2. Azor. 10.1. l.9. c.8. q.8. Bonac. 10.2. d.3. q.1. pun. 3. n.6. Verum Deipara, A postoli, Magdalena, aliique, qui Christum D. religiose, ac pie tetigerūt, non sunt propter eam adoratione latræ colendi. Quia per se possunt adorari, & honor latræ, qui ipfis tribueretur ob Christi contactū, ipsi propter ipsos tribui videretur: cum tamen ipsi non sint huiusmodi adoratione colendi. D.Tho. citat. a.4. Filluc. tr.2. n.3. 34.

143 Crux ex qua Christus crucifixus est, eo quod eum tetigerit: sed etiam quatenus Crux est, nempe signum & imago Christi crucis suffixi. At vero reliqua Dominiæ Passionis instrumenta, solum merentur latræ cultum, quia Christi corpus tetigerunt: quare si in alia materia consistant, cultu latræ coli non debent. Quia non sunt signa, & imagines, quæ Christum representant. Vnde hac est differentia inter Crucem, quæ nunc ex auro, argento, ærc, aut ligno conficitur, & alia Passionis instrumenta: quod haec sunt tantum eorum instrumentorum similitudines. Crux autem ipsius Domini patientis imago. D.Thom. 3. p.9.25. a.4. Valent. 10.4. d. 9.24. pun. 3. Filluc. tr.2.3. n.3. Bonac. 10.2. d.3. q.1. pun. 3. n.8.

144 Dulcia cultu adorandi sunt S. Angeli, & Beati in ecclesiis regnantes: imò etiam multi homines in terris degentes digni sunt adoratione propter ipsorum sanctitatem & excellentiam Concil. Nicen. 2. a.6. Trident. sett. 2. 5. & in sacris legibus sapientiæ honorum fusile exhibiti sancit. Angelis, & hominibus viventibus, & vita functis propter sanctitatis excellentiam. Attamen quo ad huiusmodi cultum differentia exponuntur: Sancti in Diuorum numerum ab Ecclesia relati, publico & solemnem cultu nomine Ecclesiæ sunt adorandi: illi vero, qui nondum Sanctorum numero sunt coaptati, non possunt publice adorari, illis autem cultus prius potest exhiberi non nomine Ecclesiæ, sed ex peculiari denotione coelentis. c.1. & 2. de reliquiis, & vener. Sanct. Cultus autem publicus dicitur, non qui coram aliis exhibetur, sed qui nomine totius Ecclesiæ, & tanquam ab Ecclesiæ institutus exponitur. Clavis Reg. l.4. c.3. n.10. Filluc. tr.2.3. n.3. Sanchez sum. l.2. c.43. n.3. & 4. Vafq. 3. p. d.97. c.2. Bellarm. l.1. de Sanctis c.10. Suar. d.55. sett. 1. Azor. 10.1. l.9. c.8. q.8.

145 Vermis dulcia cultu Sanctorum qui nondum addicti sunt ab Ecclesiæ Diuorum catalogo, imagines, in nostris dominibus depingi, retineri, & adorari permittitur, non vero in Templo, vel in priuatum per Altari inter aliorum Sanctorum imagines reponere cum hoc ad cultum publicum pertineat. Insuper licitum est pedes & manus ipsius sancti exoculari, capillos, aut vestes accipere, sive alii videant, sive non, modo scandalum absit. Præterea licet cuicunque priuato homini in honorem eius nondum canonizati ipso natalis die ab operibus fernilibus abstineret, ac pridie ieunare, aut ei votum offerre. Quia haec omnia ad cultum priuatum pertinent. Sanchez l.2. sum. c.43. n.6. & 7.

Bellar. l.1. de Sanctis c.10. Sylvest. a. Reliquia. q.1. Azor. 10.1. l.9. c.8. q.8. Laym. l.4. tr.7. c.5. n.14. Bonac. 10.2. d.3. q.1. pun. 2. n.2.

Non tamen licet Sanctum nondum canonizatum publicè in Litanis, aut diuino Officio ^{cultus sub} innocare: nec de eo publicum festum instituere, nec publicè ieunium vel votum: nec publicè eius reliquias adorandas proponere, aut templis, altariæ eis dicare, neque de eo Missam dicere. Quia publicus hic cultus sancti nondum sanctorum Catalogo adscripti Ponitici reserveruntur c.1. de reliquiis, & venerat. sancti. Certe Urbanus VIII. in congregazione generali S. Inquisitionis die 4. April. anno 1623. sub pena Suspensionis comminatore alisque penis prohibuit, ne quis imagines eorum qui cum fama sanctitatis, vel Martirij ex hac vita migrarunt proponat cum laureolis, radiis vel splendoribus, aut libros continentis gesta, miracula, revelationes, vel beneficia tanquam ipsorum intercessionibus obtenta publiceret; aut tabellas seu imagines fictas, pictas vel sculptas appendat, aut lampades, seu lumina ad ipsorum sepulchra sine debita facultate accendat.

146 De fide est, Sacram Imaginum vnum licetum esse, si prudenter fiat. Trid. ses. 2. Prudenter ^{Imaginæ vnu} fiat supposui. Nam in adoratione imaginis ^{fatuus vnu} licet Dei, non tantum illud cuius est imago adoratur, sed & ^{Angela} etiam ipsam imago: cum illud propriè adoratur, quod est terminus adoracionis, seu materia circa quam adoratio versatur: tamen haec adoratio non est absoluta, sed respectiva. Quia imago non colitur propter excellentiam propriam, quia caret; sed propter excellentiam illius, cuius est imago. D.Tho. 3. p.9.15. a.3. 4. & 5. Laym. l.1. tr.7. c.5. n.10. Suar. 3. p.10. d.5. 4. sett. 4. Valent. 10.3. d.6. q.11. Clavis Reg. l.4. c.3. n.1. & alij. Dei, & Angelorum, qui sunt puri Spiritus imagines licet omnino sunt, Fide afferentes. Quia licet imagines adhiberi non possunt ad representandum Deum, vt in eis est, secundum propriam similitudinem, nec Angelos: possunt tamē Deus, & Angeli per quandam metaphoram, vel vt alijs appariunt, manifestari. Vnde non damnatur imago, qua Pater celestis senex depingitur, & Spiritus Sanctus in columba specie. Depingitur ergo Deus in forma sensibili, non quod constet coloribus, sed quod in ea figura visus sit. Pinguntur etiam Angeli humana specie. Quia in hac forma se videndos exhibuere. Finguntur autem inuenies, aut pueri, vt eorum vita perpetua exprimatur quæ se per virefens obicitur. At autem eis apponuntur, quod sint Dei, à quo immittuntur, perniciissimi nuncij. Vafq. 3. p. quæst. 25. art. 3. d. 10. 3. Sylvi. ibi. que s. 1. Azor. tom. 1. l.9. cap. 7. 9. 2. & 3. Bonac. dist. 3. quæst. 1. pun. 3. Sander. de cultu imag. l.1. cap. 4. Bellarm. l.1. de imag. capite 8. Caiet. part. 3. quæstion. 25. art. 1.

148 Porro vna & eadem adoratione possunt imago, & exemplar aderari. Quia imago cum ^{148 & vnu} exemplari, & exemplar in imagine adoratur, & cultus imagini datus transit ad exemplar, & ^{ad orationem} quod refert imago, Septima Synod. que est Nisi p. 1. ab alio. cena 1. Sic cum Christum D. aliuvne Sanctorum apprehendimus tanquam in imagine nobis presentatum illi cultu deferimus ita, vt terminus adorationis sit solū prototis ponimago autē concorditer se habeat tāquā acides quoddā, & quasi persona

ESCOL
THEOLOGIA
TOM: III

ETI

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 19

personæ adoratæ vestimentum. Quemadmodum si Regem in speculo efulgentem videas, eique ibi reverentiam exhibeas, vno moto & Regem colis & speciem, aut imaginem Regis, ipsum quidem Regem principaliter, imaginem vero concomitanter & per accidens. Halen. p. 3. q. 30. memb. 3. art. 3. §. 1. Suar. 3. p. tom. 1. d. 54. sect. 4. assert. 1. Sylvi. 3. p. quæst. 2. 5. d. 3. quæst. 5. ex D. Tho. ibi a. 3. & 4.

149 De Fide est, reliquias absolutè esse adorandas, & deuotè custodiendas, vt decernitur in Conciliis Carthag. Brachar. & Trident. quando publicè exponuntur colenda, & sūmūs l'ontifex, aut Episcopus debitam diligentiam adhibuit, ad inquirendum, num vere sint reliquiae Divi Canonizati, illasque approbavit: vel per traditionem, seu diuinum Ecclesie vsum pro approbatibz habentur. Vnde reliquias eadem adoratio tribui potest, que personæ, cuius reliquiae sunt, tribuitur, & quamvis propter se adorari, ac coli nequeant, cum sint irrationales: possunt tamen coli adoratio respectu propter excellentiam, & sanctitatem personæ, cuius sunt reliquiae. Nomine vero reliquiarum intelligo quidquid ex sanctorum ex hac vita decedentium reliquum matit, sive sunt ipsa corpora, sive carnes, ossa, dentes, capilli, vngues, cineres, & pulvres, in quæ conuera fuisse cadavera. Item vestes, & varia vtesilia quibus superflites vbi fuerit, vel linteamina, quies corpora fuerit inuoluta. Vetus ad reliquias priuatum venerandas sufficit priuatum testimonium vnius persona fide dignæ aut alia probabilis ratio, seu coniectura, qua sufficienter moueantur ad prudenter indicandum veras reliquias esse. Quia in adoratione, seu cultu priuato minus subest periculum, est interdum materialis contingat error, dummodo bona fide agatur. Posita enim probabilitate huiusmodi, licet hasce reliquias absolute adorare, nam adeo moralis certitudo quæ sufficit ad prudenter operandum absque formalis erroris periculo: & quamvis fieri possit vt materialiter errorit, si contingat, veras non esse sancti reliquias: nullum tamen peccatum incurritur. Quia adorans bona fide procedit. Bellarm. l. 2. de relig. c. 1. Sanch. l. 2. sum. c. 43. n. 1. Laym. l. 4. tr. 7. c. 5. n. 15. & 16. Azor. 10. 1. l. 9. c. 8. q. 2. Suar. in 3. p. to 1. d. 55. Valent. 2. 2. d. 6. q. 11. pun. 5. & 6. Manu. 10. 3. q. Regul. q. 55. art. 1. Bonac. tom. 2. d. 3. q. 1. pun. 4.

150 Licitum est Crucem variis reliquiis non apparet non ap- probati ornatam in altari collocare, & populo probatio erit, tam in altari & quia cum Crux in altari collocatur, non re- adorandam reliquie, sed Crux adoranda exponitur: quod vero vnu vel alias reliquias adorare, id est per accidens, & ad priuatum, non ad publicum pertinet cultum. Palau. tom. 2. tract. 8. dict. 1. pun. 6. num. 1. Sanch. l. 2. sum. cap. 43. num. 17.

151 Com. reliquie. Demum quando reliquiae sunt legitime apparet non a d. aliam Di- probata vel Bulla Apostolica vel Episcopi Diœ- cesis à qua in aliam transferuntur testimonio: tunc, quia non esse Episcopi Diœcesis eas recipientis ea- dibus Episc. non veritatem examinare, que iam legitime est conprobata, ad eam autem pertinet, periculum facere, num sint haec reliquiae, que in li- teris Apostolicis aut testimonio Episcopi con-

tinentur, vt licentiam insperiat, ea in sua Diœcesi publicè collocandi. Bonac. tom. 2. d. 3. de adorat. q. 1. pun. 4. n. 6.

CAP V T XIV.

De Sacrificio.

152 **S**ACTUS F. CIVICUS propriæ est alioqua ^{Quia sacrificia} res aliqua sensibilis, per fusi ^{cum, & que} mutationem a legitimo ministro offeratur: eo in ^{eius condicione} recognitionem eius supremi dominii, & nostra subiecione. Primo, dicitur **A**lio, quia omne Sacrificium est oblatio, qua supremum dominium, & nostram subiecionem testamus: Sed non quilibet oblatio est Sacrificium, sed illa, quæ in re oblate sensibili mutationem patitur. Tum quia **Sacrificare**, est verbum Græcum idem significans quod mactare, ac perimere. Tum quia hac ratione perfectius supremo potest significatur, & exactius testamus Deum vitæ, & mortis esse dominum. Tum quia apud Ethnicos omnia sacrificia aliquam recipiebant mutationem. Tum & præcipue, quia in lege nature & scripta nulla absque mutatione aderant sacrificia. Nam si viventia sacrificabantur, vt animalia, id siebat per occisionem. Si inanima, vt carnes occisorum, thus, sal, & farina munda per combustionem: alia, vt sanguis, vnum, per effusionem. Secundo, debet esse oblatio à legitimo ministro facta: id est à sacerdote: non enim quilibet potest dignitatem sacerdotalem usurpare. Quia non est cuilibet commissa potestas sacrificandi: nam cum sacrificium sit cultus externus, & publicus quod præcipue Deus colitur, & honoratur debet à ministro publico fieri: alias sacrificij ratione non habebit. Tempore legis naturæ ministri publici, & sacerdotes erant omnes primogeniti, vt multis probat. **P**eregrinus to. 1. in Gen. c. vlt. Item quilibet pater familiæ autoritatem quasi Regiam habebat, & ideo sacerdotalem. **L**essi. l. 2. c. 18. dub. 2. n. 12. Deum speciali Dei instituto multi compulsi sunt ad sacrificandum, & consequenter sacerdotes fuere constituti, vt Abel, Noë, Job, Melchis-dech, Isaias, Iacob, & alij. Tertio debet fieri Deo talis oblatio. Quia soli vero Deo hic cultus debetur: testamur, inquit, illo Deum esse omnium Dominum, a quo omnia producuntur, pendent, & conseruantur: quod alteri, quam Deo haud potest conuenire. Quartò debet fieri in supremi dominij, & nostra ad ipsum subiecione nis recognitionem. Quia hic est præcipuus finis, ob quem sacrificia sunt. Et quia **Sacrificium**, quod vocabatur **Holocaustum** in quo res oblate igne absumentur, hanc specialiter testabatur finem id holocaustum in lege veteri præcipuum erat sacrificium. Alia præterea erat sacrificia pro expiatione peccatorum instituta, pro gratiis beneficij accepti gerendis, pro aliis de novo imperandis, quibus Sacrificantes implicitè saltem testabantur supremum Dei dominium si quidem eo ipso indicabant, solum Deum remittere peccata posse, ac beneficia conferre. **D. Th.** 2. 2. q. 93. a. 1. **Azor.** p. 1. l. 9. c. 10. q. 15. & l. 10. c. 17. q. 8. **Valent.** 2. 1. d. 6. q. 4. pun. 2.

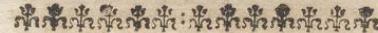
20 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

153
Iure naturæ
Sacrificium
Deo debetur.

Ex his infero, Sacrificium iure naturæ debitum esse Dœo. Quia ei est debitum, ut creatura rationalis, corporalis, visibilis testetur dependentiam, quam à suo Creatore habet; & consequenter eius supremam maiestatem, ac dominium. Quo autem Sacrificio hoc fieri debeat, non est à natura inditum, sed Deus suo speciali instinctu, vel mandato designat. In lege naturæ Sacrificia instituit speciali impulsu, & instinctu: in lege veteri, & noua speciali mandato. D. Tho. communiter receptus 22. q. 86. a. 4.

154
In lege naturæ & veteri
multiplex
Sacrificium:
in lege noua
unius est,
Eucharistia.

Sacrificium tam in lege naturæ quam veteri multiplex erat. Gen. 4. & 14. leuit. 1. & c. At aduentante lege Gratia, & in instituto diuissimo Eucharistie Sacrificio, omnia illa antiqua cesserunt. Quia illius umbra erant, & figura. Hebr. 7. Trident. sef. 2. c. 2. & docent cimnes Catholici. Præter hoc ineffabile Sacrificium nullum aliud in lege noua innenitur. Continet enim virtutem infinitam ad placandum Deum pro peccatis, ad impetrandum beneficia, ad gratias pro beneficiis acceptis gerendas, ad Deum summè laudandum: ergo superuacaneum erat, alia Sacrificia instituere. Neque obstat, thus offerri, & adoleri in altari in significationem supremi dominij, & excellentiæ, nostræque ad Deum seruitutis, ut affirmemus, veram habere Sacrificij rationem. Non enim illam habere potest, dum à Deo pro re Sacrificanda non instituitur, & à Sacerdote electo & designato ad id summus, non offertur. Certe thuris oblation in altari non pro Sacrificio, sed pro Sacrificij ornatio, & ad excitandam fidelium devotionem, est ab Ecclesia instituta: neque Sacerdotes Evangelici sunt constituti Sacerdotes per ordinem ad thuris oblationem, sed solum per respectum ad Missa Sacrificium. Doctores communiter.

CAPVT XV.

De virtutis virtuti Religionis oppositis,
ac primum de Superstitione.

155
superstitionis
nomen &
quid sit.

NOMEN superstitionis duobus est vel à virtute illorū, qui olim apud Ethnicos nimis erant in precādī diis vt sui fili libi essent superstites: vel quod abiectis diis antiquioribus, suorum maiorum memoriam coerent: vel quod homines nimis timerent Deos supernè impendentes, & quasi superstantes. Generatim atē hī sumpta, est falsa religio, seu virtuosus cultus veri, vel falsi Numinis: & iuxta D. Thomam 2. 2. q. 9. 2. est virtutis Religioni oppositum secundum excessum, non quia plus exhibeat in cultum diuinum, quam vera Religio, sed quia exhibet cultum diuinum cuiuslibet debet, vel eo modo quo non debet, Lessi. l. 2. c. 43. n. 1. Sylvestr. v. superstitione. Bonac. 10. 2. d. 3. p. 5. pun. 1.

156
Due super-
stitionis spe-
cies.

Dividitur superstitione duas species, quæ sunt, superstitione cultus indebiti seu incongrui & superstitione ratione rei cultæ: illa est cultus peruersus veri Numinis, hac est cultus falsi. Tam superstitione ex parte cultus indebiti, quam ex parte rei cultæ subdividitur in alias species. Superstitione cultus indebiti dividitur in superstitionem cultus falsi vel pernitosi, & in su-

perstitutionem cultus superflui. Cultus falsus est, & dicitur ratione falsæ significationis, vt si quis Deum colere vellet ceremoniis Iudaicis. Cultus superfluus est, cum præter Ecclesiæ morem ponitur religio in aliquibus circumstantis, aut rebus, in quibus non est ponenda, vt in numero, colore, situ &c. Idem dicendum est, quando ceremonie ab Ecclesiæ præscripta variantur. Tollet. l. 4. c. 14. Suar. 10. 2. de Relig. l. 2. c. 2. Sym. l. 4. tr. 10. c. 1. Sanch. l. 2. sum. c. 37. Nauar. sum. c. 11. n. 24. Lessi. l. 2. c. 43. n. 5.

Superstitione ratione rei cultæ dividitur in tres alias species, Idolatriam Dinationem, & Va- 157
nam Obseruantiā. Ve lenim colitur Diabolus ratione rei culta, in alias ita vt honoretur tanquam Numen, & hec tres dividit in aliis est Idolatriæ species: vel vt occultum alii ut species, quod reueler, & sic est Dinatione: vel vt diligat in operando, & sic est vana Obseruantiæ, & superstitione. His vero species posunt adiici alia duæ: vna Magia, quæ licet referti possit ad vanam obseruantiā, tamen tanquam aliquid deterius potens quartam spe- ciem constitutre. Altera Maleficij, quod est vis ac potest nocendi aliis, id est quod est etiam species quædam Magia deterior. Tolet. l. 4. c. 14. n. 5. Lessi. l. 2. c. 43. n. 6. Filline. tr. 84. c. 1. n. 4.

Superstitione illa, qua dicitur cultus falsus, quando quis diuino officio admisit turpia, tan- 158
quæ diuini officij partē, aut quando Fide falsi miraculis confirmare cōtentit, quādā falsa que dicitur sacramentorum mutat sic est mortale pec- catum ex suo genere. Quia grāmū infest in Deum irreuerentiam. Illa vero superstitione, quæ dicitur cultus superfluus, non est mortale, sed veniale piaculum, nisi ex contemptu fiat. Valent. 2. d. 6. q. 9. & 10. Lessi. l. 2. c. 43. n. 4. Nauar. c. 11. n. 14. Tolet. l. 4. c. 14. n. 5. Suar. de Relig. l. 2. c. 2. n. 23.

CAPVT XVI.

De Idolatria.

IDOLATRIÆ nomine significatur omnis cultus deorum, vt ^{Quid sit} Idolatria, dæmonium, solis, luna, siderum, hominum, & similiū. Vnde omnis cultus quo cetera instar Dei colitur, idolatria dicitur, & accipitur. ab idolo nuncupatur, quod est alius falsi numeri effigies ad differentiam imaginis Dei, Angelorum, & Sanctorum, quæ nunquam idolum appellatur. Idolatria dupliciter accipitur. Primo speciatim & propriè pro cultu, quo crea- tura colitur loco Dei, hoc autē est non solum Sa- crificio, quod per se soli Deo debetur, sed etiam quouslibet signo honoris, quo alij excellentiā aliquam Deo propriam tribuimus. Secundo ge- ratim & metaphorice pro omni peccato, quo quis mortiferè creaturæ inharet. Quia id propter quod homo à Deo recedit ut ei adhæreat, censetur pluris quam Deum facere, ac subinde illud Dei loco habere, & ita est illi instar idoli. D. Tho. 2. 2. q. 94. a. 1. Azor. 10. 1. 1. 9. c. 11. Lessi. l. 2. c. 143. d. b. 2. Bonac. 10. 2. d. d. 5. q. 5. pun. 2. Laym. l. 4. tr. 10. c. 2.

Ad Idolatriæ actum tres actus debent con- 160
currere.

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 21

currere. Primus est opinio diuinitatis, vel per-
fectionis Dei propriæ: nec refert habere hanc
opinione expreße, sive tacite, qualem habet
is, qui sciens idololatriæ falsitatem, nihilominus
vult facere, quod ceteri idololatriæ faciunt.
Secundus est affectus reverentia quo quis vult
se illi tanquam Numini submittere. Tertius est
externum signum, quo interior existimat &
submissio significatur. Reginal. l. 17. n. 147.
Sanch. l. 2. sum. c. 57. n. 21. Valent. 2.2. d. 6.
g. 11. pun. 3.

161
De gradua-
tio-
nibus.

162
Idololatri-
ciam inter-
num final-
em, excommuni-
catione futuram.

Certè Idololatria propriè sumpta ex genere
suo grauissimum est peccatum. Quia honorem
diuum, & Diuinitatem ipsam, quantum
in se est, ad creaturam transfert: vnde potest
dicilex Maiestatis diuinæ piaculum. Hoc pec-
catum est maximum inter ea, quæ cultui diu-
no, ac Religioni opponuntur. Quia si fiat ex
perfecta notitia, & libertate, includit odium
& blasphemiam quodam modo. Porro in idololatria
tripliciter delinquitur. Primo grauissime
ex infidelitate errore. Secundo, ex diuino ho-
nore alteri attributo, quam vero Deo, etiæ men-
tis infidelitas absit. Tertio externè tantum ab-
que intellectus errore, & affectu creaturam ut
Deum colendi. Ab hoc quidem crimen non
excusat merus mortis. Quia tribunæ creature
Dei cultum, est perse, & intrinsecè malum in mo-
neque ignorantia excusat. Quia recta ratio eu-
denter dictat, creaturam loco Dei non
esse colendum. Laym. l. 4. tr. 10. c. 2. num. 5.
Suar. de Relig. l. 2. c. 6. n. 10. 21. & 22. Fil-
iuc. tr. 24. c. 2. q. 8. Lessl. l. 2. c. 43. dub. 2. n. 10.
Sylvi. 2. 2. q. 9. 4. a. 3. ex D. Tho. ibi.

Propter internam Idololatriam tantum, nulla
Ecclesiastica Censura incurrit: neque ob
externam tantum in foro conscientia: licet in
foro exteriori ob presumptionem contrarium
sit dicendum. At ob Idololatriam internam si-
mulet externam excommunicationis Bullæ Cæsar
in hereticos lata idololatra vulneratur. Nauar.
sum. c. 11. n. 25. Syneft. v. Hæres. 1. q. 6.

CAP V T XVII.

De Diuinatione.

163
D'ividua-
tio-
nem.

DIVINATIO dicta est, quasi Diuinitatis æmulatio, seu ostentatio. Quia per
eam homo futura, contingentia &
alia occulta, ab humana cognitione remota, ac
diuinae scientiae propriæ cogitare affectat. Qua-
re Ila. 4. dicitur, *Anunciate, que futura sunt
in fuurum & sciemus, quia diu esis vos.* Cogni-
tio vero ad solum Deum pertinens est cognitione
certa futurorum contingentium, quæ videlicet
est à causa libera, & indeterminata dependent:
item cognitione certa præsentium occultorum,
ut cogitationum, & affectionum cordis. Porro
qui huiusmodi rerum cognitionem variis me-
diis aliunde querit quam à Deo, cominci-
tur superstitionis esse. Quia omnis vana oc-
cultorum inquisitio auxilio dæmonis nita-
tur, à quo quis vult eruditiri aut expreße, aut
tacite latenter illum invocando. Quamvis
enim dæmones certò non possint futura di-
gnoscere, dicuntur tamè illa aliquomodo sci-

re, vel per experientiam: Nam scit dæmon
quando passim hoc aut illud assolit enuenire:
vel Dei permisso aliquid aliquando ab
Angelo bono ediscit, quæ prædicere gestit.
Prædicere etiam potest dæmon, quæ ipse et
est facturus. Nout præterea multos naturales
effectus, necessarios, qui tamen nobis contingentes
apparet. Scripturas denique melius quæ
homines intelligent. Laym. l. 4. tr. 1. c. 3. n. 1. &
2. Lessl. l. 2. c. 43. dub. 5. Reginal. l. 17. n. 16;
Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 7. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 5. pun.
3. Filliuc. tr. 24. c. 2. n. 54. & 6. Delrius. l. 4. magis-
c. 2. q. 2. qui ita definit: *Diuinatio est significatio
occultorum ex pacto cum dæmonie.* Dicitur signi-
ficatio, quia in struclio, seu prænotio occultorum
per varia signa accidit.

Diuinatio dupliciter fieri solet. Primo
per expressam dæmonis invocationem, quæ
dæmonis modis contigere potest, pro ut
dæmon variis modis consuluntur, aut consultus
variis modis respondet. Contingit enim vel per
apparitionem factam in figuris, seu asumptis
corporibus: vel per signa apparentia in corpori-
bus terrestribus, ut in ligno, ferro, lapide, vel per
negromantiam, quæ sit ecitando aliquem
mortuum, qui respondeat, vel multis aliis mo-
dis per varias adiurationes, vñctiones, signa-
ria, specula, aliisque signa, quæ ipse instituit,
innotescit afferat dæmon à diuinis, ut occulta pa-
tescant: & ipse variis modis respondet, v.
gr. per aeris, per ignem, per aquam, per som-
nia. Alterum genus Diuinationis est, in quo
dæmon expreße non invocatur, sed tacitè,
scilicet cum quis virtutem mediis ad cognoscendu-
m res occultas, quæ nullam habent virtu-
tem eas res indicandi: ut contingit, quando
quis diuinare vult per taxillos, aut chartas,
vel per id, quod primo loco occurrit apetien-
ti librum: vel quando quis vult diuinare ex ins-
peccione dispositionis, quarumdam rerum, aut
numerorum, aut ex obseruatione vocis, vel can-
tus, aut ex manus lineis, ex fronte, coloribus,
figuris, aut in garritu, voce animalium, ex ster-
nutatione, ex funeris occursum ex corrigere calcei-
fractione, &c. D. Tho. 2. 2. q. 9. 5. a. 3. Tolet. l. 4. c.
5. Filliuc. tr. 24. cap. 3. 4. & 8. Nauar. sum. cap.
11. num. 25. Sitar. tr. 3. de sur. cap. 8. Valent. 2.
2. d. 6. q. 12. pun. 2. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 5. pun. 3. num. 5.
Azor. 10. 1. l. 9. c. 2.

Diuinatio peccatum est mortale ex suo gene-
re, sive fiat cum expressa, sive cum tacita dæ-
monis invocatione. Quia per diuinationem ini-
tur cum diabolo consortium, & homo subiicit se
perpetuo Dei hosti, ut ab ipso occulta edoceatur.
Vnde si diuinatio serio fiat, non datur parvitas
materiæ à mortali excusans, ob invincibilem au-
tem ignorantiam, vel ob aliam causam posset à
lethali excusari. Reginal. l. 17. num. 180. Sanch. l.
2. sum. cap. 38. num. 18. Suar. tr. 3. de superfl. c.
10. num. 6. Nauar. sum. cap. 11. n. 8. Lessl. l. 2. c.
43. num. 53.

Enim vero ut de diuinatione per sortes non
nihil attexam sors propriæ est, cum aliquid sit,
ut eius eventu considerato aliquid fiat, aut in-
notescat. Tres sunt sortis species, *Consultoria
Diuinatoria, Diuinatoria.* Consultoria est, quando
inquiritur, quid nam in aliquo arduo negotio
sit agendum. Diuinaria, quando queritur
quid.

164

Diuinatio sit
generis suo
mortalis est.

165

De diuina-
tio-
nibus per-
sortis malitia

166

De diuina-
tio-
nibus per-
sortis malitia

BAR
lor
IV.
V.

22 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

quid cui sit exhibendum Diuinatoria, quando inquiritur, quid sit futurum. Certè fors diuina multis in rebus licita est, modo enetus non exceptetur a dæmone, vel a Fortuna, tanquam aliquo Numine, sed simpliciter a Dō & caueatur, ne aliqui iniustitia fiat. Nevè quidquam contra bonum publicum geratur: nec adhibeatur in electionibus Ecclesiasticis, imò neque in secularibus absque necessitate: & modo diuina oracula non convertatur ad terrena negotia, veluti vendo ad sortiendum Evangeliorum libro. D. Tho. 2.2. q. 95. a. 8. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 56. Suar. de Relig. 10. 1. l. 2. c. 12. Reginald. d. l. 17. n. 174. Fortes consultoria raro sunt licite. Quia Deus non vult suam voluntatem sortibus indagari, sed Ecclesia, ac Sanctorum doctrina, ac perito a viris prudentibus consilio. Et sub anathemate in iure interdicuntur c. fortis 26. q. 5. At posunt esse licite in magna causa necessitatis, quando super re necessario agenda humanum iudicium non sufficit, concurrentibus his conditionibus: Prima, ut debita reverentia ad Deum fortis mittantur. Secunda, ut seruetur modus proportionatus, nè scilicet Sanctorum reliquiae, aut Evangelia ad temporaria lucra convertantur. Tertia, ut non fiat sortitio pro Beneficiis, aut officiis Ecclesiasticis que per electionem debent impetrari. Azor. p. 1. l. 9. c. 21. Filliuc. tr. 24. c. 4. q. 11. n. 104. Bonac. to. 2. d. 3. d. 3. q. 5. pun. 3. n. 5. Sigismund. a. Bononia tr. de election. dub. 26. Demum fortis Diuinatoria sunt omnino illicita, ac superflua. Quia nec ex natura rei, nec ex Ecclesia instituto rei cognoscenda seruiunt: Ergo sunt medium improporionatum, & admiscentur tacita dæmonis innocatio. c. si quis Episcopus, 26. q. 5. D. Tho. 2.2. q. 65. a. 8. Sylvi. imbi. concl. 4. Portel. de dub. Regul. v. Beneficia. n. 11.

167
Quandonam
diuinatio à
moralis ex-
gesatur.

Qui iocula ostendit, se velle futura diuinare exculari potest a lethali cum non adsit animus superfluos indagandi latencia, sed est potius vanitas, quam superfluo. Nec mortalis est Diuinatio per somnia, quando quis ex simplicitate fidem facile illis praefat, putans illa esse a Deo, vel tenuiter credit: aut quando quis credens somnum forte esse a Deo, propter metum a spem aliquid facit, vel omittit, seu canticis se gerit, dummodo aliud peccatum non intercedat. Quia haec non est perfecta superfluo. Suar. de superfl. c. 9. & 10. Lessi. l. 2. c. 43. n. 53. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12. pun. 4. Nauar. sum. c. 11. n. 37. Laym. 4. tr. 10. c. 3. n. 6.

168
Diuinatio ta-
cita, vel ex-
preſſa dæmo-
niæ inno-
ca-
cio-
ne, sunt eius-
dem specie.

Cum taciti, & expressi eadem sit ratio, & different tantum inter se sicut completem & incompletum, perfectum & imperfectum in eandem speciem: hinc diuinatio cum tacita dæmoniæ invocatione malitiam habet eiusdem specie, quam habet Diuinatio cum expressa invocatione gesta. In confessione tamen explicandum est, num fuerit cum tacita, an cum expressa. Quia haec al quando coniunctam habet hærem, aut dæmonis adorationem, aut alia peccata explicanda necessariò: Reginald. l. 17. n. 174. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 14. & 62. Suar. de superfl. c. 10. n. 2. Filliuc. tr. 23. n. 72. Laym. l. 4. tr. 10. c. 3. n. 4. Lessi. l. 2. c. 43. n. 28.

Diuinatio sine fiat per aërem, sive per aquam sive per ignem, sive per astra, sive per somnia: est ut per aërem, eiusdem speciei in genere moris, quamvis in genere natura sit diversa. Quia quis modo fiat, sive est eius-

continet priuationem eiusdem perfectionis, can dem spacio in genere ma. Vnde non est opus exprimere in in confessio- ri. ne rem, per quam facta est diuinatio: diversitas enim rei non mutat confessarii iudicium, nec diversam constituit speciem. Azor. p. 1. l. 9. c. 12. q. 3. Mann. sum. c. 5. n. 4. Sanch. l. 2. sum. c. 8. Sylvi. 2. 2. q. 95. a. 3.

170
Profecto qui diuinationes exercent, vel di-
vinos consulunt, non sunt hinc ex capite ex Qui diuin-
communicati, nisi eorum diuinationes mani-
festè contineant, aut sapient hærem. Quia in-
tere Canonico nulla talis excommunicatio ipso nos, non sunt
faeto incurrit: quoniam eodem iure tales am- ex capite
themate percutiendos præficiuntur. c. Non oper-
et 6. q. 5. Lessi. l. 2. c. 43. n. 10. Sanch. l. 2. c. 38. n. 91. Nauar. sum. c. 27. n. 12.

171
Diuinus quidem pecunias, quas a consulentibus pro responsis petitis & acceptis a dæmone non Diuinus nos
tenetur restituere. Quia iuxta communem resti- tenetur resti-
tutionis regulam, quis non tenetur restituere, qui di-
prium, quod ob rem turpem gerendam acce- suare, qui di-
pit. At diuinus operam suam turpem exhibuit.
& ideo prium non tenetur reddere. Mann.
sum. de diuinis. c. 7. n. 4. Fernand. p. 4. c. 6. §.
3. n. 4. Nauarra de restit. l. 2. c. 2. n. 117.

CAP V T XVIII.

De Magia.

172
A G I A est duplex, natura-
lis scilicet & superflua. Na-
teralis est ratio quedam ope-
randi mira per causas natura-
lum, & ales absque dæmonis ope-
ra. Hec perstans.

magia per se mala non est, licet sit periculosa. Quia sub specie occultæ operationis natura diabolus facile se admiserit, & ita occultæ virtutis causa naturalis tribuitur, quod ipsius præstigiis agitur. Magia autem superflua (qua à quibusdam diabolica nominatur) est ratio quedam operandi mira per signa ope dæmonum. sicut enim magia naturalis causis naturalibus vtritur: ita haec vtritur signis, que sunt naturales quidem causæ, sed haec signa, & tota disciplina primum sunt à demonibus instituta. Filliuc. tr. 24. c. 7. Lessi. l. 2. c. 44. dub. 1. Bonac. 10. 2. d. 3. q. pun. 5. n. 4. Laym. l. 4. tr. 10. c. 1. n. 1.

173
Magia ex genere suo peccatum est lethale. Quia continet tacitam, vel expressam dæmonis inno-
ocationem, ac proinde societatem, ac be- nere, ut per-
neuolentiam erga illū. Fieri tamē potest, ut ali- catus, aliqui qui actus magici a peccato mortali excusen-
t ratione ignorantiae ut si quis ignoret, vel ignorat, non aduerterat racitam illam inno-
cationem, cum haec saepe sit valde occulta. Ratione au-
tem leuitatis materia pœnæ non crediderim
vnquam esse veniale. Quia quod in re parva, vel ludifica dæmon inuocetur, per se non mi-
nus crimen est, quam si id in magna fieret. Toler. l. 4. c. 14. n. 12. Filliuc. tr. 24. n. 179. Lessi. l. 2. c. 44. dub. 4. n. 16. Diana. p. 5. tr. 5. refol. 29. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 18.

Num aliqua opera ad magiam pertineant, 174
tribus modis potest agnosciri. Primo ex cogni-
tione

ESCOL
Theol. P
Tom: III

167
168

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 23

*magia agnoscit, tione causarum, nempè si expresse diabolus
in alegria ad
operatione ad
magiam per-
tinat.*

innocetur: si preces adhibeantur, quibus falsa sunt permixta: si characteres, imagines, sigilla, ligature, specula, inunctiones, & similia, præter Ecclesiæ morem. Quia cum effectus, ad quem diriguntur, non possit expectari ex virtute talium causarum, ut quæ nullam in se habent, nec etiam à Deo, cum nec ab ipso, nec ab Ecclesiæ quæ Spiritu Dei regitur, sint instituta, immo ab ipsa Ecclesiæ probantur: sequitur eum à malignis spiritibus expectari. Secundo, ex conditione operationis, ut cum repente curatur equus, vel homo absque diuino miraculo.

Tertio, ex conditione effectus, si hic industria supereret humanam. Quia magi circa elementa multa possunt, Domino permittente, videlicet tempestates, grandines, tonitrua, fulmina, ventos excitare, iisque laddere, & euertere arbores, segetes, animalia, ædificia. Præterea circa corpora hominum & animalium multa valent efficiere, ut illa celerime de loco ad locum transferre, illa transformare, non quidem intrinsecè figuram mutando, sed extrinsecè ex vaporibus illam circumponendo. Possunt etiam morbos inferre occultos, qui nulla arte medica valeant curari. Possunt curare morbos cunctos, qui naturalibus valent pharmaci ablegari, & omnes, qui ab actuali dæmoniis nocimento pendent. Possunt thesauros occultos referare, opes pellago abdita extrahere, licet id Deus rarissime permittat. Possunt Magi aliquo modo se inuincibilis efficiere, vel translati alio, adstantibus non aduenturibus, vel aliquo corpore infastari inter posito, quod simile sit corporibus adiacentibus. Possunt dæmones in hominem immittere, efficerique ut ab his obsideatur. Circa animam autem rationalem corpori coniunctam, omnia ea possunt Magi, (Dei permissione) dæmonum opera, quæ ex corporis dispositione, & imaginatione pendent, ut inferre amentiam, ad amorem illicitum excitare, ad odium circa hunc, vel illum accendere. Leff. lib. 2. cap. 44. dub. 3. Valent. 2. d. 6. q. 12. p. 117. 1. Deltrius lib. 1. Magic. q. 9. 8. Azor. 10. 1. l. 9. c. 25. Sanch. 1. 2. sum. cap. 40. Suar. de superfl. 1. c. 15. Tolet. lib. 4. cap. 14.

Magia frequenter alia crimina sunt adjuncta, de quibus Magi sunt à Confessariis, ac Indicibus interrogandi, ut hæresis: multi enim ex iis non credunt, diabolum penitus excrucianum aeternis, aut esse damnatum, aut eos, qui ei adhærent, esse damnandum. ut Apostolus: abnegant enim, Christum D. & Iepè Baptismo renunciat. Ut Idololatria: accipiunt enim diabolum loco Dei, eique sacrificia litant, alioisque honores deferunt. ut Blasphemia in Deum, in Christi D. humanitatem, in Beatisimam Virginem, in D. Iesum omnes. Ut sacrilegium: sapè enim in suis incantationibus rebus lacris videntur, & interdum ipsa sacrissima Eucharistia. Ut Luxuria: ac nefaria cum dæmonie commixtiones. Ut damna proximorum, v. gr. homicidia, præteritum infanticium, mortes animalium, segetum, vastationes, & similia: in quibus patet Magos, & Sagas dignos esse capitali supplicio, ac omnino à Republica eliminandos. De penitentia Magos iure Civili, & Canonico impositis plura apud hos, quos cito Doctores. Suar. de Relig. 10. 1. l. 2. c. 19. Reginald. 1. 17. m. 19. 1. Axor. p. 1. l. 9. c. 26. q. 3.

*Quid Magi
Dio permis-
tione, &
frequenter
possunt.*

24 Theologiae Moralis Lib. XXVIII.

gica, ad quorum presentiam nocumentum diabolus irrogat. Certè per suum modum Ecclesiastica remedia non semper homines liberantur, vel quia obstat peccatum illius, qui curat, vel illius, qui curandus est: vel ob minus spirituale bonum illius, qui patitur. *Sanch. lib. 2. Sum. cap. 41. n. 25. Reginal. lib. 17. n. 183. Leff. lib. 2. cap. 44. dub. 5. Suar. de Relig. lib. 2. cap. 17. Filliac. tract. 24. cap. 8. q. 3. Delcius lib. 6. Magie. cap. 2. q. 3. scilicet 3.*

179
*Hand. S. lib. 2. est. maleficio-
rum, alias paratorum
opera viti.*

Nullatenus est licitum, etiam pro re gravi, & bono publico urgente, maleficorum, alias paratorum, opera viti. Quia actio, quæ petitur, est intrinsecè mala, & consequenter pro nullo bono consequendo, aut malo vitando, licitum est ita operari, & proinde petere: effet enim peccato alterius cooperari. *Tolet. lib. 4. cap. 16. Suar. de Relig. lib. 2. c. 18. n. 3. Nauar. Sum. cap. 11. num. 19. Sanch. lib. 2. Sum. cap. 41. num. 5.* Vnde maleficos consulere, vel eorum spectaculis interesse, quæ arte diaboli sunt, vel ad hoc exhibere pecunias, est peccatum lethale. *Deut. 18. Et in utroque iure graves constituta sunt poenæ tam contra maleficos, quam contra eos, qui ipsos consulunt. Qui enim obseruant Ariosos, Haruspices, Incantatores, vel eorum Philanderis videntur, sunt ipso facto excommunicati, cap. 5. quis 16. q. 5. Et libri huius artis sunt comburendi ex indice Concilij Trident. Multi tamen à mortali in hoc casu excusantur ob ignorantiam. Quia nesciunt, ita à dæmoni fieri. Nauar. num. 3. 1.*

180
*Hand. S. lib. 2. est. maleficio-
rum, vel alius uno
maleficio a-
liud soluat.*

Non licet petere, vt maleficus, vel alius uno maleficio, aliud dissoluat. Quia hoc est maleficio, & cum diabolo pactum inire, seu consentire saltum in illius pactum, quod minimè licet. Rogari tamen potest maleficus, vt maleficio modo licito soluat, ea gerendo, quæ sine ope dæmoni possunt praestari ino quisque ins habet tollendi, ac defrundiligatur, nodos, capillorum volumina, & alia signa malefica à maleficio hoc sine apposita: vt diabolus nocere desinat: etiam ex ablatione malefici signi, ali quod damnum malefico, aut alteri equatur, eo quod dæmon ita cum ipso malefico pactum inierit. Quia ex parte tollentis hæc signa nulla intercedit dæmonis intuatio, vel cooperatio ad malefici damnum. Quando a ute dubitatur, an maleficus sciat modum licitum dissoluendi presumitur solum callere modum superstitionis: & consequenter ab eo peti non potest malefici dissolutio: sed prius interrogadus est, num agnoscat modum licitum. Quia petere cum illo dubio, effet se expondere manifestem illicitam postulandi pericula: & effet illum ad nonum piaculum inducere. *Sanch. lib. 2. Sum. cap. 41. Syl. 22. v. Maleficium. q. 8. Tolet. lib. 4. cap. 16. Nauar. Sum. cap. 11. num. 29. Suar. de Relig. tom. 1. l. 2. cap. 18. Filliac. tr. 14. cap. 8. q. 4. & 5. Laym. lib. 4. tr. 10. cap. 4. num. 9.*

181
*Si petens certus sit, maleficium scire
malefici licet,
ac illicite maleficium soluere: tunc licet
bit petere ab eo absolute, vt maleficium soluat,
posse maleficium soluere,
quamvis presumatur de eius malitia, fore, vt
eum soluere, medio utrum illicito. Quia quod petitur à ma-
leficis, potest ab eo bene & male geri: scanda-
lum autem passum maleficus sua recipit ex
malitia: illa enim petitio nec est mala, nec mali
habet speciem: sed potius est bona, cum petens
vixenti necessitate præmonatur, & non tenea-*

ttur ab huicmodi petitio abstinere, cum gravi
nus suo, aut alieno incommode. Quia ex omni
sententia licitum est petere ab usurario
mutum, & ab infideli iuramentum, quando
petens eis indiget, quamvis exploratum ei sit
fore, vt ille sub usurpi mutuet, & hic per falsos
Deos iuret. *Suar. de Relig. tom. 2. lib. 1. cap. 18. Leff. l. 2. c. 44. dub. 6. Sanch. de mar. lib. 7. d. 95. n. 11. Diana p. 5. ar. 7. resol. 14.*

Confessarius in audiendis maleficorum, aut
maleficarum confessionibus hæc principiū in-

*Quam. Ch. 1.
fissimam
beat à male-
ficio inno-
gar.*

quirere debet: An intercesserit paclum aliquod cum dæmoni, in quo promiserit, le abnegans
ros Christum D. & Fidem Christianam abituratores? An Diabolum adorauerint? An actions nefarias circa ineffabile Eucharistia Sacramen-
tum exercerent? An in tali peccato aliquam iniuriant heresim, credendo Sacramenta Ecclesiæ esse inania &c. Quoniam modo perficerint maleficium, num scilicet ex rebus facris, aqua benedicta, Oleo sancto, cera benedicta, ino etiam ex faceret Eucharistia Sacramento & an cedererint illis rebus ad huicmodi effectus ineffe virtutem: tunc enim sacrilegij, & heresim rei proculdubio essent. An personis, vel rebus dannum intulerint: quia tenentur ad restituendum omnium dannorum, cum fuerint causa effica-
damni. An exprefse sacrificauerint dæmoni, vel cum eo rem carnalem inierint, vt solent Lamia, & Striges. *Tolet. lib. 4. cap. 16. Suarez de Relig. tom. 2. lib. 2. cap. 17. Sanch. lib. 2. Sum. cap. 40. Clavis Reg. lib. 4. cap. 6. nem. 3. Bonac. tom. 2. d. 3. q. 5. punct. 5. num. 11.*

CAPUT XX.

De vana Observatione.

 *Obscuratio vana dicitur, cum aliqua
hunc, vel adhibentur ad aliquem effe-
ctum, ad quem nec à Deo, nec à natu-
ra ullam vim habent: v.g. cum ex con-
sideratione aliquicui fortuitus euentus coniicit differentia-
quis aliquid properi, vel aduersi, & inde suas
moderatur actions. Certe supersticio vanæ Ob-
servationis hoc à superstitione diuinatione dif-
fert, quod diuinatione referatur tota ad singularum
rerum occultarum cognitionem indebito modo
consequendam. Obseruatio vero superstitionis
referatur vltius ad obtinendas alias com-
moditates sine animi, sine corporis: nempe ad poten-
tiam nuptiis alicuius pueræ, ad sanitarum, vite
prorogationem, cognitionem linguarum, artem
aliquam difficilim ex tempore addiscendam, ad
consequendam miram in disputando subtilitas
tempore exercitio: non tamen diabolus verè ipsi
scientiam confert insulam, sed ipse in illis lo-
quitur, & mouendo eorum imaginationem, illis
persuadet, quid loquuntur: cuius signum est,
quod quando conuertuntur, & diabolo renun-
ciant, ad pristinam rediret ruditatem. Unde hæc
Obseruatio vana mediis inutilibus minimè à di-
uina prouidencia constitutis procurat præfatae
commoditates, & varias corporum immutatio-
nes, & vt à dæmoni opera nostra dirigantur: vt
quando adhibentur preces vel voce, vel scripto,
vel appensæ collo, concurrentibus aliis yasis-*

*Quid ob-
scuratio vanæ
& eius à di-
uinatione
differentia.*

cir. 110.

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 25

circumstantiis, ex quibus appareat, preces illas minime ad Deum referri, quasi ab illo exceptum effectus: sed ad demonem saltem tacite & implicitè inuocatum. D. Tho. 2. 2. 9. 96. art. 1. Sanch. 1. 1. sum. c. 40. n. 1. Lessi. 1. 2. c. 43. dub. 10. o. n. 6. 1. Filliuc. tr. 24. c. 6. q. 1. Valent. 2. 2. d. 6. q. 1. 3. pun. 1. Azot. p. 1. l. 9. cap. 2. Bonac. 10. 1. d. 1. 3. q. 5. pun. 4. Nauar. sum. c. 1. n. 31. Layman. 1. 4. tr. o. cap. 4. num. 6.

184 Vanæ obseruationis tres sunt species ad quas omnes reduci possunt. Ars notoria, Obseruatio sanitatum, & Obseruatio euentuum, sive fians cum expressa, sive cum tacita demonis inuocatione. Ars notoria est superstitione, qua quis credit, se consequeturum scientiam absque labore per quædam ieunia, orationes, inspecções figurarum, ignoritorum verborum protectiones, & alia similia vana, & inefficacia: & h. c. superstitione est peccatum le. hale ex uno genere. Quia saltem tacite diabolus innotatur, eique potestas infundendu subito animæ scientiarum habitus attribuitur, quod solius est Dei. Licitum tamen est, ut scientia ope dæmonis acquisita, modo conseruatio, ac vius illius scientiæ non pendeat a dæmoni. Quia cognitione seu scientiæ ex se bona est, & peccatum, quo acquisita fuit, petratur. Sua. de superst. 1. 2. cap. 17. num. 1. Sanch. 1. 2. sum. cap. 41. & 42. Layman. 1. 4. tract. 10. cap. 4. num. 6.

Obseruatio sanitatum est, quando adhibentur aliqua verba, vel alia signa, aut ceremonia inane ad hominum, vel animantium morbos curandos, fistendum sanguinem, mitigandum dolores, ad conseruandam vitam, seu valetudinem: ad se præstandum contra leſiones hostium, vel calus fortuitos immunem; &c. Huc etiam pertinent superstitiones illi effectus, qui actiuitatem cauæ naturalis applicate exuperant, & qui huius fine motu locali, & quando statim evanescunt. Bonac. tom. 2. d. 1. 3. quæst. 5. pun. 4. num. 7. Lessi. 1. 2. cap. 43. dub. 10. num. 6. 1. Filliuc. tract. 24. numer. 157. In dubio autem, an effectus sint à cauæ naturali, an verò vires eius excedant? præsumendum est à cauæ naturali prouenire. Quia dubium est in partem mitiorem expli-candum. Sua. de superst. 1. 2. cap. 15. Layman. 1. 4. tract. 10. cap. 4. num. 6. Clausi Reg. 1. 4. cap. 6. num. 2. Sanch. sum. 1. 2. cap. 40. num. 44. Eodem etiam pertinent omnia periammata, amuleta, brevia, inuolucra, reliquæ, verba sacra, preces scriptæ, qua gestantur à quiescendam, ne possint ladi, aut ne fanguis profluit; aut ob alios fines huiusmodi, si contineant aliquas circumstantias parergas tanquam necessarias. Sylvi. 2. 1. quæst. 96. art. 4. Nauar. sum. cap. 11. num. 34.

186 Equidem tres regulas assignarim ad effectum superstitiosum dignoscendum. Prima est quando media inutilia adhibentur tanquam necessaria ad illum effectum, verbi gratiâ si tot Crucis signa tanquam necessaria adhibeantur. Secunda, ex modo operandi, præserit ex distantia loci. Tertia, quando effectus superas canarum naturalium actiuitatem; seu quando constat, effectum non posse alium de prouenire quam à solo bono, vel malo spiritu. Delius Magiar. 1. 2. cap. 5. & 6. Sua. de superst. 1. 2. cap. 15. num. 14. To-Escob. & Mend. Theol. Moral. 70. IV.

let. 1. 4. cap. 14. Sanch. 1. 2. sum. c. 40. num. 43.

In his, & similibus obseruantiis est superstitione mortalis ex genere suo, si animus sit hu-^{Quando} iulmodi circumstantias adhibendi, tanquam ^{mortalis,} ex se efficaces ad effectum à Deo impetrandum, ^{quando} nempè sanitatem, seu rerum suarum incolumi-^{magis obser-} tam. Dupliciter autem potest accidere, ut ^{utatio.} hæc vana Obseruatio sit veniale piaculum. Primo, propter ignorantiam vincibilem, non crassam, secundo, si hisce vanitibus quis des operam non quasi efficacibus, sed tantum vana-^{nis} ex levitate quadam. Nauar. sum. cap. 11. num. 37. Lessi. 1. 2. cap. 43. dub. 10. numer. 64. Sanch. 1. 2. sum. cap. 40. numer. 43. D. Antonius. p. 2. tit. 12. c. 1. 1. § 13. Filliuc. tr. 24. numer. 161.

Ex paritate autem materiæ non est in Obseruacionibus huiuscmodi veniale piaculum. ^{Ex paritate} Quia huius delicti deformitas consistit in hoc, ^{ta materia.} non est in his quod, quis sibi, vel demoni tribuit effectum obseruacioni. Dei proprium, quando causa adhibita non est ^{huius} veniale ad eum sufficiens. Deinde quia expreſſe aut ^{peccatum.} tacite commercium cum dæmonie initit: quælibet vero harum deformitatum sectundum se abstrahendo à quantitate materiæ, est admidum gratiis. Puto tamen dari paritate materiæ excusantem à mortali posse, quoties non interuenit paucum expressum cum dæmonie; v. gr. si quis feme lioco, & ad experiendum effectum curiositatibus causa, faciat annulum super filum circumagi, Valen. 2. 2. d. 1. 6. q. 13. pun. 3. Sanch. 1. 2. sum. cap. 40. numer. 44. & 47. Azot. p. 1. l. 9. cap. 25. q. 2. Sua. de superst. 1. 2. cap. 15. numer. 25. Nauar. sum. cap. 11. numer. 36.

Hand sunt simpliciter de superstitione damnandi homines, seu familiæ aliquæ, quæ dant operam quibusdam morbis mederis, ut effectu canis rabidi morbi. Quia nulla sufficien-^{Non sunt sim-}ti ratione probari potest, horum officium ^{pliæ dæmoni.} esse superstitionis, quanquam tales perso-^{ndæ qui hæc} næ ab Ordinariis diligenter sunt examinane, priusquam hoc munus exercere per-mittantur. Inspiciendu enim est, an hoc remedij naturalibus exerant, vel ex gratia gratis data, vel ex pacto cum demone: nam in his facile enim potest dæmonis de-^{arie utuntur} ceptio. Confessarij autem magnam adhibe-^{sed diligenter} ant circumspetionem in iis absoluendis, qui ad sanandos morbos remedii externis utuntur, virtuæ naturali parentibus ad effec-^{à Confessario} tus huiusmodi, quamvis publicè permittan-^{examinande.} tur. Delius 1. 4. q. 41. Sanch. 1. 2. sum. c. 40. n. 44.

Denique Obseruatio euentuum est, quan-¹⁹⁰ do fortuitò aliquid occurrit, ex quo sibi vel al-^{Quid obser-} teri aliquid aduersi, vel latè coniectat, & ^{uatio euen-} inde suas moderatur actiones, obseruans loca, ^{tuum?} verba audita, tempora, vel occusus hominum aut animalium v. gr. si domo egredienti vul-^{pes, aut canis occurrit, aut cadaver, &c. in-} deque occasione sumat credendi, negotium, aut diem sibi futurum infaustum, aut exitiale.

Filliuc. tr. 24. c. 6. q. 8. Bonac. 10. 2. d.

3. q. 5. pun. 4. numer. 21. 22. & 23.

Lessi. 1. 2. c. 43. n. 66. &

66. Clausi Reg. 11. 4.

cap. 6. n. 5.

**

*

C CAP V T

26 Theologie Moralis Lib. XXVIII.

CAPVT XXI.

De Blasphemia.

191

LASPHEMIA est locutio falsa contra Deum, sanctos, autres sacras per modum contumelie. Dicitur locutio, vt comprehendat blasphemiam, & vocalem. Quia sicut in Fide duo sunt, affentiri articulis Fidei, & eos corde vel ore pronunciare: ita in infidelitate duo sunt, dissentiri veritati reuelatae, & dicere intus, vel foris contra Fidei: prima duo pertinent ad Fidem, ac Fidei professionem: alia duo ad infidelitatem, & Blasphemiam. Dicitur falsa, quia omnis Blasphemia aliquid falsitatis habet, sive ex vix enumerationis, sive ex intentione blasphemantis, sive ex modo elocutionis. Verbi gratia Deus nostra non considerat. Deo peniteat. Vt in hoc Deus ignoraret, &c. Quamuis enim in oratione imperativa, & optativa non possit esse falsitas, vt docent Philosophi: intentio tamen loquentis, & modus loquendi in actu exercitio quandam innoiuunt falsitatem. v. gr. Deum posse tangi penitentia, Deum posse aliquid ignorare. Dicitur. *Contra sanctos, aut res sacras.* Quatenus scilicet ad Deum pertinet: tunc enim talis Blasphemia ultima tendit in Deum, atque ad eum est eiusdem speciei cum Blasphemia immediata. D. Thom. 2. 2. quaest. 1. 3. art. 1. Valent. ibi dict. quaest. 3. punct. 1. Barneus quaest. 2. 3. art. 1. notat. 1. Sanc. l. 2. sum. cap. 2. num. 6. Tolet. l. 4. cap. 3. Fillius in tract. 2. 5. num. 6. & 9. Nauar. cap. 1. num. 80. Reginald. l. 18. num. 195. & 196.

192

Blasphemia propriè, & formaliter est contra Religionem, & laudem Dei. Quia est quedam contumelia verbalis in Deum , vel in sanctos. Pressus tamen vñspando Blasphemia nomen pro verbo contumelioso continentem , vel sapiente haeresim , Blasphemia Fidei opponitur iuxta D. Thomam citatum. Ut quando Calvinista dicit, Christum in Eucharistia non esse adorandum , quia ita sentit: Hic actus est directè imperatus ab infidelitate , seu haeresi ; ac confessionis Fidei contrarius. Similiter si quis dicat Deiparam , non esse Virginem animo abnegandi. Fidem saltem exterius , licet interius non ita sentiat. Quia significatio contraria Fidei , quæ est in ipsa materia, seu verbis , est directè volta: ideo enim profert blasphemus humani modi verba, vt per ea significet, res ita se habere, & se ita credere. *Lef. l. 2. c. 4.5. dnb. 5. n. 2.5. Nauar. sum. c. 1. 2. n. 8.2. Filiic. tr. 2. 5. n. 1. 1.*

193
*Blasphemy
peccatum
intellectu
sistit.*

193 Blasphemia peccatum, sicut & hæresis in
intellectu consistit: quamvis requirat prauam
peccatum in voluntatis dispositionem, seu affectionem for-
malem, vel virtualem; exterioribus autem ver-
bis, seu signis manifestatur, magisque con-
lummat. Vnde si quis nutu, vel alio facto ex-
terno, g. in cælum expundo, Deo inferat con-
tumeliam hoc peccatum non erit à Blasphemia
distinguit, sed ad eam reducendum. *Sta. 10. de
Relig. tr. 3. l. 1. c. 4. n. 3. Lefsi. l. 2. c. 45. dub. 5. Filii.
tract. 5. num. 16.*

194

194 Blasphemia est duplex, alia hereticalis,
Duplex est, alia simplex. Hæreticalis est illa, quæ Fi-
hereticalis, de articulis directè opponitur, seu qua-
simplex. liquid assertur Fidei contrarium, nempè

quando quis intellectu his, que corde
vel ore dicit, assentitur, tribuendo Deo aliud,
quod ipsis non conuenit, ut improuidu[m] iniustu[m]
esse: tunc autem blasphemus huiusmodi haereticus
est, p[ro]eniesque haereticorum subiacet. Simplex ante
Blasphemia seu non haereticalis dicitur illa, que
nec formaliter, nec virtualiter continet falsitatem
contra Fidei veritatem: quales sunt Blasphemiae
illae, que per modos optandi, imperati, aut imp[re]candi proferuntur: seu illae, que sunt nominando
aliquid, quod reperitur in Deo vere, sed per modum
contumeliae, & irrisione: vt si quis nominet
membra Christi (calamus p[ro]p[ter]e haeret) pudet.
Sanch. l. 2. sum. c. 32. m. 11. C. 5. Azor. p. 1. 9.
c. 28. q. 1. & 2. Laym. l. 4. tr. 10. c. 6. n. 7. Suan. tr. 1.
de 7. q. 1. c. 5. n. 8. Filiu[m] tr. 25. m. 16. Tolent. l. 4.
c. 13. n. 8.

Haud est propriè Blasphemia in ira vel rixa
cum aliquo quidquam explicite vel implicite
de Deo enunciare, quod sit verum, v. gr. *Corpus
Lei, Vulnera Dei, Dei Sacramenta*; effectus in-
dignationis contra Deum non tendat, sed tan-
tum contra hominem, vel animam, quae sit ali-
quis irascitur. Vnde tale peccatum potius est
irreligiositas, quā Blasphemia: & subinde veni-
ale est: quamvis ob scandalum, vel periculum
blasphemandi formaliter fieri possit mortale
Nuar, sicut cap. I 2. numer. 85. Caiet. v. Blas-
phemia.

Frequentius Blasphemia est peccatum mortiferum. Quia ex natura sua graue Deo inerit inimicium grauius quidem idololatria, peririo, voti violatione, ac sacrilegio. Potest tamen esse veniale ex indelibetione, & inaduentia: vt cum aliquis ira percitus, non aduerit verba Blasphemica quæ profert. Suar. 10. 2. de Relig. tr. 3. d. 1. c. 6. Nauar. c. 1. n. 8. 4. Filliue. tr. 15. n. 10. At si homo ita Blasphemare esset affuetus, vt nec curaret correctionem, in statu mortalis peccati esset ob culpam præcedentem, id est, quia non abstulit occasionem peccati unde ipsi indirecte, & in causa Blasphemia voluntaria conferetur. Laym. l. 4. 10. c. 6. n. 3. Sanch. l. 3. sum. c. 5. Tolet. l. 4. c. 13. Ratione autem patuitatis materia non videtur, fieri posse veniale peccatum. Quia non datur patuitas materiae in Blasphemia: cum Deo grauem inferat inimicium; nisi ita ioco proferatur, vt reputetur minime Deo irruentiam afferre. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 8. pun. 3. n. 2. Reginald. l. 18. n. 198 Diana p. 5. tr. 5. refol. 3.

Aliquid falsi de Deo dicere ioco aut alio fine, non ex indignatione, Blasphemia non est: cōtra vera dicitare de Deo irrisio, aut cum indignatione, est plane Blasphemia. Quia tunc in actu exercito & implicitè significas, Deum in dignationem, aut irrisio mereri. Valent. 197
to. 3. d. 1. 1. a. 3. p. 1. Non est Blasphemia, si aliquid de Deo in dico, ut p. 1. non adiungatur.

Omnis Blasphemæ, quæ hæresim non continent, sunt eiudem speciei tam contra Deum, quam contra sanctos. Quia quacunque blasphemia sit, repugnat Religioni, qui tributur Deo cultus: At Religio, qui tributur cultus Deo & sanctis propero Deum, est eiudem speciei. Ergo. Attamen si Blasphemia procedat ex odio, vel desperatione, vel infidelitate: id est in Confessione explicandum. Quia etsi ipsa Blasphemæ malitia per se sit eiudem rationis tamen accedit noua, a distincta malitia, ex motu, a quo procedit. Item est explicandum.

Sect. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 27

an procedat ex odio in Deum volita: an indirec-
tè, vt fit in damnatis: & an fuerit directe. Hæ-
reticales verò Blasphemias inter se differunt; vñ-
de in Confessione eis descendunt: Tot Blasphemias
hæreticales protuli: & tot non hæreticales.

Caiet. v. Blasphemias. Azor. lib. 9. cap. 28. quæsi. 10.

Qualitas autem Blasphemias explicanda necessa-
ria non est, in sententia nostra probabiliori, cir-
cumstantias non mutantes speciem non esse ne-
cessaria in Confessione aperiendas. Scio ex alio-
rum mente adhuc aperiendam esse Blasphemias
qualitatem. Quia haec non est solum aggrauans
circumstantia, sed in hac duplex intercedit mali-
tia, vna contra personam, quæ consumela affi-
ciunt, cum sit per se honore digna, & adoratio-
ne Dulia altera quatenus redundat in Deum, &
ipsi censetur principaliter fieri. Clavis Reg. lib. 2.
cap. 13. Reginald. 1. 8. n. 10. Suar. de Relig. tom. 2.
tratt. 1. lib. 1. num. 29. Sanch. lib. 2. sum. cap. 32. n. 29.
Layman. lib. 4. tratt. 10. cap. 6. num. 12. Quid sen-
tiam p. proprio Problemate exponam.

199 Plures poenæ blasphemis prescriptæ, Iure ciuili
morte plectuntur, aliquando tritembus, exilio, lin-
guæ plectuntur abiectione. Iure canonico olim
blasphemantibus erat constituta poenitentia so-
lemnis, Clericos deponi iubebatur, laicos autem
anathemate percuti. Verum haec poena modo non
videtur ysu recepta. Non nullis tamen in Prouin-
ciis solet Blasphemia notoria quoad absolutionem
affloret referari. Reginald. lib. 8. n. 102. & 103.
Azor. p. 1. 1. 9. c. 8 q. 9. Toler. cap. 13. Suar. de Relig.
tom. 2. tratt. 3. lib. 1. 9. p. 7. num. 2.

100 Mixti fori est Blasphemia crimen, ideo tam per
Ecclesiasticum Iudicem, quam per sacerularem pu-
niri potest, & datum locus praeventioni. Inquisito-
res autem hæreticæ prauratis possunt de eo co-
gnosci, quando continet, aut lapit hæretum. Clavis
Reg. 1. 6. c. 13. n. 10. Fillius. tr. 2. 5. n. 35. Azor. lib. 9.
c. 1. 8. q. 10. Diana. p. 4. tr. 8. y. 9. 9.

101 Monuerit, eos, qui affueti sunt, maleficia in
Deum vel in Dinos iactitare, non esse simpliciter
à Confessione sacramentali arcedos: sed ab ea ad
tempus deberi se iungi, vt interim prætiam consue-
tudinem exstant, & aliqua ex parte deponant. Si
verò absolutio commode differri non possit, & si
gina manifesta detestacionis huius sacrilegæ dede-
rint impietatis, absoluuntur, imponita salutari poe-
nitentia agnata quidem criminis granitate: Azor.
lib. 9. c. 28. q. 18. Sancius in selett. d. 10. n. 7.

CAPUT XXII.

De Tentatione Dei.

102 **T**entatio Dei est aëius contra Religionem,
quo quis absque iusta causa aliquid dicit,
vel facit, ad capendum experimentum de
divina p. rfectione, vt de potentia, de sa-
pientia, de iustitia, de misericordia, de voluntate,
de aliisque Dei attributis. Dixi hoc peccatum con-
tra Religionem esse, quia est quadam contra Deum
irreuerentia velle de ipsis perfectione experi-
mentum sumere absque iusta causa, relictis mediis
ab eo institutis. Quia nullus prætuleret, Deum
tentare, si de eius excellentia certus esset; At quip-
pam agere ex incertitudine de Dei excellentia,
ad diuinam irreuerentiam proculdubio pertinet.

Eccl. & Mend. Theol. Moral. To. I V.

Quamvis ergò quod quis Deum tentet, possit ex
alio virtio prouenire, nempe ex in certitudine Fi-
dei, ex defectu Speci, ex præsumptione, ac simili-
bus: ipsa tamen Dei tentatio directè ad irreli-
giositatem pertinet. D. Tho. 1. 2. q. 97. a. 1. Sylvi. ibi
Nauar. cap. 11. sum. num. 40. Sanch. lib. 2. sum. c. 34.
num. 1.

203 Dupliciter potest quis Deum tentare, vel ex Tentatio Dei
prescripsi, vel tacite, seu interpretari. Tentat ex prescripsi, vel
sé, qui dicit, aut facit aliquid ea intentione, vt ex tacita.
perimentum capiat de Dei bonitate, vel potentia,
sive pro se, sive pro aliis, verbi gratia, qui à Deo
petit miraculorum, vel qui se præcipitem agit in pu-
teum, vt experietur, an se Deus lædi permittat. Ten-
tat tacite, qui aliquid gerit absque intentione ex-
presi, capiendi experimentum de diuina perfe-
ctione: illud tamen quod agit, ex se, & sicut natura
ad nihil aliud referri potest, quam ad fumen-
dum documentum de aliqua Dei perfectione, verbi
gratia, cum quis, relictis mediis naturalibus à
Deo ordinatis, et ruridine presus vult sanitati re-
sistimere qui reliqua scala, veler è turri, per aëra
descenderet. Certe ad tacitam hanc, seu interpre-
tatiuam Dei Tentationem requiritur, vt effectus
expectetur, vel peccatum à Deo. Suar. tom. 1. de Relig.
tratt. 3. lib. 1. cap. 3. Lessi. lib. 1. cap. 45. num. 3.
Layman. lib. 4. tratt. 10. cap. 5. Reginald. 17. m. 26.
Fillius. tratt. 2. num. 261.

204 Verum Tentatio Dei expressa & formalis, regu-
lariter loquendo, si sit absque iusta causa, pecca-
tum est lethale. Quia est quidam Dei contem-
nitus, v. gr. si proneniat ex crassa ignorantia, vel
ex dubitatione earum rerum, quas homo scire de-
bet. Et quando coniungitur cum aperto vita perci-
culo, aut gravis læsionis. Et quando adest perci-
lum scandali. Et si ex curiositate quis petat mira-
cula, quia notabilis irreuerentia est, cum Deo
agere quasi cum curiositatem fauore. Suar. oom. 1.
tratt. 3. l. 1. c. 2. n. 16. Sessi. l. 1. c. 45. dub. 1. Tolet. lib. 4.
c. 9. Sanch. lib. 2. sum. cap. 34. num. 5.

205 Ex his deduco, Dei Tentationem esse morta-
lem, te Martyrio temere, & absque iusta causa
offerri. (Tunc autem iusta adest causa, quando
Martyrio est sub præcepto, vel sub consilio.)
Qui est in re grani, & pronocantur infideles ab-
que causa ad mortaliter delinquendum. Quod si
aliquando sese Martyres supplicio offerebant, id
erat obtinenda Fidei ex gravi necessitate, & diu-
ni iniunctus excitator. D. Thom. 2. 2. q. 12. 4. a. 1.
ad 1. Caiet. libid. Nauar. sum. cap. 11. n. 41. & 51. Syl-
vest. v. Martyrium. Mortalis etiam est Dei Tentatio.
Et prædicta ratione inconsiderationis, aut
ignorantiae non crasse. Ratione parvutatis mate-
riæ, seu periculi, cui se quis exponit. Ut in leu-
nus, & igna-
morbo nolle medicinis vti, sperando vanè fa-
tum à Deo, non perito miraculo. Nauar. citat.
Lopez p. 1. Instrut. cap. 41. Sanch. l. 2. sum. cap. 34.
num. 16.

206 Iusta causa, Deum tentandi pro aliis est vel ne-
cessitas, vel vilitas. Necessitas quidem, cum iusta causa
non appetat facultas viam Dei aliter mani-
festandi: quomodo Elias Deum tentauit,
vt populus incredulus eum recipere, & Pro-
phetas Baal comminueret. Vilitas verò, cum

C 2. speratur

speratur probabilius fructus in his, in quibus
Denum manifestari volumus: ut quando quis pe-
tit miraculum ad infidelium conversionem. Hoc
autem non nisi admodum est gerendum: quia
miracula petenda non sunt, nisi vel ^{et} divina re-
velatio, vel ex instinctu Spiritus sancti inter-
no, vel nisi necessitas & utilitas omnino evidens
fuerit: alioquin temere attentare facere miracu-
la se, fuisse suam ludibrio exponit. D.Thom.
2.2.ques.124. art. 1. ad. 3. Layman. lib. 4. rr. 10.
c.5.num.2. Tolet.lib.4.c.19.n.8. Azor.p.1.lib.9.c.1.
9.7. Lessi.lib.2.cap.45.num.5.

207 In confessione explicandum, num Tentatio
Explica in Dei fuerit expresa, num tacita. Quia Tentatio
Confessione, Dei expresa differt specie a tacita, seu in-
an Tentatio
Dei fuerit
expresa, an
tacita. terpretativa: procedere enim solet ex principiis
& causis moralibus longè diversis, & diuersimo-
de diuina reverentia adulteratur. Tum etiam
quia exigitur manifestatio intentionis, qua fa-
ctum est opus, quo tentari Deum dicitur: quan-
do enim tentatio expressa procedit ex dubio de
aliquo Dei attributo, tunc esset coniunctio ma-
litia lethalis contra fidem! *Suar. som. t. tral. l. 1.
cap. 3. num. 6. Sanch. libra sum. c. 3. n. 11. Reginald
lib. 17. num. 227.*

CAPVT XXIII.

De Sacilegio.

208 **S**acrilegium dicitur à sacris legendis, id
est suffurandis. Vnde primò videtur im-
positum ad significandum furtum rei sa-
crae: postea tamen extentum est ad si-
gnandam omnem iniuriam, aut violationem rei
sacrae. Rēcte ergo sacrilegium definitur, *Viola-
tio rei sacrae*. Res sacra vocatur, quæ ad Dei cul-
tum peculiari modo est dedicata. Hæc autem di-
citur violati, quando indigni, seu contra reue-
rentiam Deo in rebus ipsi dicatis debitam tra-
ctatur. *Suar. lib. 3. de sacrileg. Lessi. lib. 2. cap. 45.
um. 6. Layman. lib. 4. tratt. 10. cap. 7. ex D. Thom.*
2.2. q. 99. a. 1.

209 Tres Sacrilegij species distinguo. Primam contra personas sacras, secundam contra loca sacra, tertiam contra res alias sacras. Et nullum existimmo sacrilegium esse, quod ad tria hæc reduci non possit. nomine personarum sacrarum veniunt Clerici, & Religioſi, sive sint profelli, si ne non. nomine locorum sacrorum intelligitur Templum auctoritate Episcopi consecratum, Monasteria, Hospitalia, & alia loca, consecratio ne Episcopali Deo dicata. nomine rerum sacrarum signantur Sacra menta, vasa sacra, vestes sacrae, & alia huiusmodi. Ideo committitur sacrilegium violando ea, quæ vel significant sacra: vt sunt sacra verba; vel repræsentant sacra: vt sunt imagines Christi Domini, & Sanctorum; vel adhibentur tanquam instrumenta in sacris administrandis: vt sunt calices; vel efficiunt sanctitatem, vt sunt Sacra menta. Azor. part. 1. lib. 9. cap. 27. Fillinc. trach. 24. num. 222. Bonac. tom. 2. d. 3. quæst. 6. punt. vnic. Nauarr. summ. cap. 27. num. 98. Reginald. lib. 19. num. 57.

210 Quatuor modis contingere potest Sacilegium
Quatuor modis contra personam. Primò inferendo manus violen-

tas in Clericum , vel Religiosum aduersus principale legum Canonis , cap. si quis fraudente , i. 7. g. 4. tingit facili- quod ex mortuo virtutis Religionis Ecclesiastica- legum contra personam j- cis , ac Deo sacratis personis est concessum. Ma- trias. litia autem huius sacrilegij primario oritur ex Ec- clesiastis , Religionis motu , prohibitione : vnde sublata etiam excommunicatione , esset , remanente prohibitione , Sacrilegium. Secundo patratur , personas Ecclesiasticas subiiciendo sacerdotalis fori iudicio , aduersus priuilegium exemptionis illarum. Et hoc Sacrilegium diuersum est à percussione : vnde si Index tanquam primata persona feriat Clericum , vel tanquam Index illum violenter detinet , non satisfaceret confessio dicendo generatim , se manus violentas in Clericum inieccisse : sed debet exprimere , se id gessisse iurisdictionem exercendo , qua iniuria longè est diuersa , idèoque censura multiplicantur. Tertiù perpetratur Sacrilegium per impositionem tributi exigendo iniusitè à Clericis temporaria bona ; quia fit contra inmunitatem Clericis concessam : si et ergo peculiaris iniuria , & consequenter distincta Sacrilegij erit species. Quartò committitur luxuriose violando Corpus sacratum continentiae perpetua voto. Quid intelligendum est tam de persona , qua aduersus proprium votum formicatur , quam de altera , qua turpitudinis est complex. D. Thom. 2. 2. quest. 99. art. 1. Filiucius tract. 24. num. 2. 27. Laymann. lib. 4. tract. 18. cap. 7. num. 10. Lessius lib. 2. cap. 45. num. 12.

Ad secundam speciem sacrilegij attinet quid-
quid contra sanctitatem loci sacri geritur. Pro-
fecto locus sacer censetur ille , qui publica est
ad sacrificium Missæ , vel alia Ecclesiæ Sacramen-
ta , aut diuina Officia celebranda , authoritate
dedicatus : rameti necdum consecratus , aut be-
neditus sit. Primita vero Oratoria non confe-
rata , nec benedicta , aut eremitoria inter lo-
ca sacra numerari non debent , etiam Episco-
pus dederit Missam in eis celebrandi faculta-
tem : quapropter neque Ecclesiastica immunita-
te huiusmodi priuata Oratoria gaudent. Porro
locus sacer latius patet , quam Ecclesia. Nam
locus sacer censetur quicunque ad vsum pli-
& religiosum publicè destinatus , ac veluti Deo
dicatus est , ideoque profanis vissibus deputari
amplius non potest. Vnde inter loca sacra an-
numerantur Monasteria & Xenodochia Epilco-
pi authoritate erecta. Ecclesia vero appellatur
locus , qui ab Episcopo consecratus , aut alia ra-
tione , verbi gratia , Crucis unctione deputatus
est ad publica Officia diuina , & Sacramen-
torum vsum. At iuxta priuilegiorum extensionem
nomine Ecclesia in fauorabilibus veniunt etiam
Monasteria , Xenodochia , & alia pia loca. Syl-
l. 111
l. uelt. v. *Hospitale* , num. 4. Sà v. *Ecclesia* , num. 1. *relicij* *qui-*
tiu *in* *pa-*
couaruu , 2. *resolutio* . *cap. 20. num. 4. Layman. 1. 4.*
titat. 1. 0. cap. 7. num. 6.
211

Patratur Sacrigem quoties id fit, quod inter
prohibetur sacro in loco, seu in Ecclesia geren-
dum. Prohibita autem ad tria capita postulant reno-
cari. Primum est gerere in ea actum, quo ipsa pol-
luitur. Secundum, vi Ecclesia tanquam commun-
loco ad actum profanum exercendum. Tertium lo-
ci sacri immunitatem violare. Suar. lib. 3. de sacril.
cap. 4. *Filluci tract. 29. num. 235.*

Ad primum capit renocantur quinque actus
prohibiti in Ecclesia, quibus polluitur. Primus est ^{examan-}
hominis occisio, quæ sit culpabilis. Secundus est <sup>casti-
tatis in</sup> ^{bap. iac.} humani

Se^ct. I. De Præcepto I. Recept. Sent. 29

humani sanguinis effusio, potest enim adesse effusio absque homicidio & hoc sine illa, vt si homo suffocetur. Tertius est, effusio humanae feminis. Quartus excommunicati vitandi sepultura. Quintus sepultura non baptisati.

De homicidio. Præcepto quodum primum vt homicidium Ecclesiam violet, debet esse voluntarium, & in-

juriosum, & intra ipsam Ecclesiam patratum,

& consummatum. Hinc excluditur homici-

dium casuale, inuoluntarium, supra Eccle-

sia te^ctum, vel circa ipsius parietes factum.

Violaretur autem Ecclesia per mortem rei

in ea à Iudice executioni datam. Quia talis

mors non solum est iniuriosa Ecclesiae,

sed etiam reo, qui ius habet, tali in loco

non interfici. cap. Propositi, de consecr.

cap. vni. de consecr. in 6. cap. Consulisti,

de consecr. cap. Ecclesiam de consecr. d. 1. Regi-

nal. 1. 9. n. 1. 7. Suar. 3. p. d. 8. s^ct. 4. de Euchar.

Graf. 1. 2. c. 48. n. 24. & 25. Coninch. q. 9. 3. a. 1.

De sanguinis effusione. Quod ad secundum, debet sanguinis effu-

sio esse iniuriosa: vnde si fiat ad sui defensionem

cum inculpatæ tutela moderamine, vel ab amé-

te, vel à furioso, vel à pueru nondum viratiqui-

ni prædicto, vel casu à tegula aut lapide exci-

dente, non polluitur Ecclesia. Quia effusio illa

non est iniuriosa. Præterea requiritur aliqua

sanguinis abundantia, & non sufficiunt duo,

vel tres guttae. Polluitur etiam Ecclesia, si vul-

nus exeratur in ipsa, & sanguis extra profluat:

et contra autem non polluitur, cum aliquis ex-

tra Ecclesiam vulnus accipit, & in illa post-

modum sanguinem emittit. Nec violatur, quan-

do in illa existens aliquis telo, vel scelopeto,

seu armis missilibus vulnerat, percudit, aut

confudit eum qui extra veratur: nec circum-

stantiam Sacrelegij tunc confiteri tenetur. Quia

non consummatur peccatum percussonis,

aut occisionis in loco Sacro. Diana citans

Marchinum, Fagundes, Sa. & alios, p. 6. tr.

6. ref. 24. Nec Sacrelegium erit, si unum

occidas, aut vulneres in loco Sacro, quem

nec formaliter, nec virtualiter intendebas

occidere, vel vulnerare, intendendo tamen

alium. Quia occiso respetu illius fuit inno-

luntaria, & casualis. Vnde talis nec irregu-

laritatem incurrit cap. si quis de homici- vol-

um. Suar. de censur. dicit. 21. s^ct. 1. Fa-

gund. de præcep. 2. 1. 4. cap. 4. numer. 15.

Quoad tertium actum, scilicet feminis

effusionem humani, polloitur Ecclesia si ve-

nereus actus in loco Sacro illicite fiat, vel

licitè vt in coniugatis, absque necessitate. D.

Tho. 2. 2. q. 154. a. 10. Azor. 3. p. 3. cap.

27. q. 8. Leff. l. 4. cap. 3. dub. 12. numer.

84. Per desiderium libidinofum, vel contactum

turpem absque pollutione, non patrat^{ur} Sa-

crelegium, nisi quando desiderium tenderet

ad gerendam copulam in loco Sacro: vel con-

ta^ctus turpis esset, vt extra templum

fiat: secus si habuit desiderium, seu intentio-

nem gerendi in Ecclesia copulam. Quia haec in-

tentio est eiusdem rationis cum actu extero, quo

habet specialem sacrilegij malitiam incon-

scob. & Mend. Theol. Moral. Tho. IV.

fectione exprimendam: cum actus ille si execu-

tioni darerit, Ecclesiam pollueret. Ratio au-

tem cur per contactum turpem absque pollu-

tione non committitur sacrilegium, est, quia Ec-

clesia violatio non est de iure naturæ: si enim el-

set, quocumque peccato mortali violaretur: sed

de iure positivo: Ergo solum violabitur in casu-

bus à iure expressis: atque in iure solum expri-

mitur sanguinis, ac feminis effusio Nauar. sum. c.

16. n. 3. Sanch. 1. 9. de matr. d. 15. n. 10. & n. 11. Nanu-

10. 1. sum. c. 206. Fillinc. tr. 3. o. n. 133. 2. 2. d. 6. q.

15 pun. 1. Quoad quartum, quando sepelitur ex- De sepultu^o

communicatus vitandus, illitus ossa proicienda

sunt à loc. Sacro, modo ab ossibus fidelium pos- De sepulchro

niciati vi-

sint distingui. Si post cadavera dissoluta ossa tanai.

proicienda, quomodo, sepeliri sine Ecclesiæ

pollutione possunt? Bonac. de mar. d. 4. pun. vlt.

n. 2. 1. Denique circa quintum seu non baptiza-

ti sepulchrum moneo, Ecclesiam non pollui, quâ-

do in ea Cathecumenus ante suscep^{tu}to Baptif-

mum sepelitur. Quia decessisse cum flaminis la-

cro^cro præsumitur. Porro filius potest sepeliri

cum matre quæ parturiens, haud orto filio, mori-

ritur. Quia tunc filius pars matris censetur: se-

cus si sit natus, & non dilutus. Sylv. 3. p. q. 8. 5.

a. 3. q. 1. & alij. Polluta Ecclesia censetur etiam

pollutum coemeterium illi cōriguum. Quia cæ-

meterium cōsacratur prīuilegio eodē, quo Ec-

clesia gaudeat, accessoriū enim sequitur princi-

pale. At coemeterio polluto, non censetur pollu-

ta Ecclesia. Quia minus nobile nobilium non tra-

hit. Adnoto, adesse discri^cmen inter Ecclesiæ

pollutionem. Nam polluta Ecclesia, etiā omnia

et in Ecclesiæ pollu-

tionem, & cōsacratur.

etiam corpus Ecclesiæ violatum censetur. At nem.

vero si Ecclesia excretur combustis, aut cor-

ruentibus parietibus, vt denuo debeat conse-

crari: non idē etiam alteria consecratione,

vel reconciliatione aliqua indigent: sicut vi-

ce verū altare per fractionem enormem ex-

eratur, seu consecrationem amittit, sine

ipsius Ecclesiæ excretione. Sylvest. V. AL-

ta^cre. q. 11. Polluta autem Ecclesia, non cen-

setur altare portatile pollutum. Quia non vi-

detur habere tantam cum Ecclesiæ connexio-

nem, sicut altare fixum. Lezana 10. 3. vers.

Altare numer. 22. & alij. Ecclesia polluta

reconciliatio fieri debet vel per Episcopum,

si Ecclesia erat consecrata: vel etiam per

simplicem Sacerdotem, si tantum benedicta,

Sylvest. Nauar. & Tolet. apud Sylvium 3.

p. q. 83. a. 3. q. 1. Monucrum, tum Ecclesiæ

censeri pollutam, vt indigeat reconcilia-

tione, quando causa memorata sunt publi-

ca vel per eidemdiem rei vel per confessionem

aut probationem inridicam. Quandiu autem

sunt occultæ, nulla opus est reconciliatione.

Plura 10. 3. iradidi.

Profecto ad secundum caput reducuntur

tres actus forenses prohibiti fieri in Ecclesia

ob eius reuerentiam geri. Primo Placitum,

vbi de sanguinis effusione, & corporali pena

agitatur. Secundo Mercatus. Tertio Furtum

sue sit rei Sacra, siue non. Præfatis actibus pos-

sunt adjungi alijs, v.g. Seditio cum qua coiunctæ

esse solent cōclamations, & impetus: Concilia

secularia, & Parlamenta. Vana feeda, profana

colloquia, indecētia que cōiuncta. Omnes communi-

ter. Ad caput hoc reuocatur primo, Ecclesiæ

C 3 infra

214